

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

Analiza sektora rolno-spożywczego Zjednoczonych Emiratów Arabskich

**Opracowano w Departamencie Wsparcia Eksportu
Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa**

Warszawa, luty 2021 r.

**Państwo Zjednoczonych Emiratów Arabskich
- analiza sektorowa**

Spis treści:

1. CHARAKTERYSTYKA KRAJU	3
1.1 Zjednoczone Emiraty Arabskie – podstawowe informacje.....	3
1.2 Sytuacja gospodarcza	8
1.2.1 Gospodarka ogółem.....	8
1.2.2 Rolnictwo	11
1.2.3 Sektor rolno-spożywczy	17
2. DOSTĘP DO RYNKU.....	28
2.1 Możliwość eksportu.....	28
2.2 Zakaz eksportu	28
2.3 Utrudnienia w eksporcie	28
2.3.1 Utrudnienia w handlu rolno-spożywczym.....	29
2.3.2 Utrudnienia ogólne	31
2.4 Eksport produktów rolno-spożywczych przez emirat Dubaju.....	32
3. WYMIANA HANDLOWA Z POLSKĄ.....	35
3.1 Dane handlowe	35
3.2 Obecność polskich produktów na rynku ZEA	36
4. WSPÓŁPRACA HANDLOWA – PRODUKTY O POTENCJALE EKSPORTOWYM	36
4.1 Drób (certyfikowany halal)	36
4.2 Zboża i produkty zbożowe	38
4.3 Wyroby czekoladowe i cukiernicze	38
4.4 Owoce i warzywa.....	40
4.5 Mleko i produkty mleczne	41
4.6 Kategorie ogólne	43
5. DZIAŁANIA INFORMACYJNO-PROMOCYJNE KOWR	45
5.1 Wydarzenia targowo-wystawiennicze z udziałem KOWR	45
5.2 Inne działania informacyjno-promocyjne realizowane przez KOWR w ostatnich latach.....	46
5.3 Kampanie informacyjno-promocyjne.....	46
6. WYBRANE KWESTIE KULTURY BIZNESOWEJ.....	46
7. PRZYDATNE KONTAKTY	49

Ostatnia aktualizacja: 17.02.2021 r.

1. CHARAKTERYSTYKA KRAJU

1.1 Zjednoczone Emiraty Arabskie – podstawowe informacje

Nazwa oficjalna																																	
Flaga																																	
Stolica	Abu Zabi																																
Język urzędowy	arabski																																
Ustrój polityczny	monarchia konstytucyjna i elekcyjna																																
Głowa państwa	prezydent szejk Khalifa bin Zayed Al-Nahyan																																
Szef rządu	premier szejk Muhammad ibn Rasheed al-Maktoum																																
Państwa sąsiadujące	Arabia Saudyjska, Oman																																
Podział administracyjny	<p>Zjednoczone Emiraty Arabskie są federacją składającą się z siedmiu emiratów rządzonych przez emirów (mapka poniżej). Największym emiratem jest Abu Zabi, którego stolica jest jednocześnie stolicą całego kraju.</p> <p>Każdy z emiratów ma duży zakres autonomii wewnętrznej, przede wszystkim w sprawach gospodarczych.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Emirat</th><th>Stolica</th><th>Powierzchnia km²</th><th>Ludność (2015; 2010 – Adżman, Umm al-Kajwajn)¹</th></tr></thead><tbody><tr><td>Abu Zabi</td><td>Abu Zabi</td><td>67 340</td><td>2,8 mln</td></tr><tr><td>Adżman</td><td>Adżman</td><td>259</td><td>0,3 mln</td></tr><tr><td>Dubaj</td><td>Dubaj</td><td>3 885</td><td>2,4 mln</td></tr><tr><td>Fudżajra</td><td>Fudżajra</td><td>1 166</td><td>0,2 mln</td></tr><tr><td>Ras al-Chajma</td><td>Ras al-Chajma</td><td>1 683</td><td>0,4 mln</td></tr><tr><td>Szardża</td><td>Szardża</td><td>2 590</td><td>1,4 mln</td></tr><tr><td>Umm al-Kajwajn</td><td>Umm al-Kajwajn</td><td>777</td><td>65 tys</td></tr></tbody></table>	Emirat	Stolica	Powierzchnia km ²	Ludność (2015; 2010 – Adżman, Umm al-Kajwajn) ¹	Abu Zabi	Abu Zabi	67 340	2,8 mln	Adżman	Adżman	259	0,3 mln	Dubaj	Dubaj	3 885	2,4 mln	Fudżajra	Fudżajra	1 166	0,2 mln	Ras al-Chajma	Ras al-Chajma	1 683	0,4 mln	Szardża	Szardża	2 590	1,4 mln	Umm al-Kajwajn	Umm al-Kajwajn	777	65 tys
Emirat	Stolica	Powierzchnia km ²	Ludność (2015; 2010 – Adżman, Umm al-Kajwajn) ¹																														
Abu Zabi	Abu Zabi	67 340	2,8 mln																														
Adżman	Adżman	259	0,3 mln																														
Dubaj	Dubaj	3 885	2,4 mln																														
Fudżajra	Fudżajra	1 166	0,2 mln																														
Ras al-Chajma	Ras al-Chajma	1 683	0,4 mln																														
Szardża	Szardża	2 590	1,4 mln																														
Umm al-Kajwajn	Umm al-Kajwajn	777	65 tys																														

¹ <http://www.citypopulation.de/UAE.html>

	CIEKAWOSTKA:
	<p>Dodatkowo funkcjonują dwa terytoria o wspólnej kontroli. Jedno zarządzane jest przez emiraty Fudżajra i Szardża, a drugie – przez Oman i emirat Adżman.</p> <p>Na terytorium Zjednoczonych Emiratów Arabskich znajduje się enklawa Omanu zwana Wadi Madha o terytorium 75 km². Wewnątrz tej enklawy znajduje się niewielka enklawa Zjednoczonych Emiratów Arabskich – Nahwa, która administracyjnie należy do emiratu Szardża.</p> <p>Jest to jedyna na świecie enklawa w eksklawie.</p>
Powierzchnia	83 600 km ²
Liczba ludności (2018 r.)²	9,63 mln
Zasoby naturalne³	Głównymi zasobami naturalnymi ZEA są ropa naftowa i gaz ziemny. 95% tych zasobów znajduje się na terenie emiratu Abu Zabi. Do ZEA należy 3,3% światowych zasobów ropy naftowej oraz 3,3% światowych zasobów gazu ziemnego (7. miejsce na świecie w obu przypadkach).
PKB (2018 r.)⁴	<ul style="list-style-type: none"> • całkowite: 414,18 mld USD • na osobę: 41,1 tys USD
Jednostka monetarna	Dirham (AED)
Religia⁵	<ul style="list-style-type: none"> • Islam (76%): w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ sunnicki (większość)⁶ ○ szyicki • Chrześcijaństwo (9%) • Pozostałe (15%) w tym głównie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Hinduizm ○ Buddyzm

² World Bank: <http://databank.worldbank.org/>

³ Informator Ekonomiczny MSZ: <http://www.abuzabi.msz.gov.pl/>

⁴ World Bank: <https://data.worldbank.org/country/united-arab-emirates?view=chart>

⁵ International Religious Freedom Report 2010 by U.S. Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor: <https://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010/148850.htm>

⁶ Sunnis and Shia in the Middle East, BBC News: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25434060>

Grupy etniczne⁷	<ul style="list-style-type: none"> • Emiraccy (11,6%) • Narodowości krajów Azji Południowej (59,4%) w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Hindusi (38,2%) ○ Banglijczycy (9,5%) ○ Pakistańczycy (9,4%) ○ Inne narodowości Azji Południowej (2,3%) • Egipcjanie (10,2%) • Filipińczycy (6,1%) • Inne narodowości (12,8%) <p>Mieszkańcy ZEA, którzy nie są rdzennymi Emiraccykami, nie są prawnymi obywatelami kraju.</p>
Strefa czasowa	UTC +4
Największe miasta (liczba ludności)⁸	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dubaj – 2,4 mln 2. Szardża – 1,3 mln 3. Abu Zabi – 1,2 mln 4. Al-Ajn – 0,5 mln 5. Ras al-Chajma – 0,3 mln
Infrastruktura transportowa	<p>Rozwinięty system komunikacyjny: ZEA znajdują się na 8. miejscu na świecie pod względem konkurencyjności infrastruktury transportowej⁹. Dysponują jednym z najnowocześniejszych zapleczy transportowych i logistycznych na świecie.¹⁰</p> <p>Drogi: 4 200 km dróg i autostrad, w tym połączenia z Arabią Saudyjską i Omanem</p> <p>Porty lotnicze i morskie: Największe lotniska:¹¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dubai International Airport • Abu Dhabi International Airport <p>Inne ważne lotniska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fujairah International Airport • Ras Al Khaimah International Airport • Sharjah International Airport • Al Maktoum International Airport w Jebel Ali (k. Dubaju) - ważny hub transportowy, bezpośrednie połączenie z portem morskim w Jebel

⁷ CIA World Factbook, dane za 2015 r.: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>

⁸ <http://www.citypopulation.de/UAE.html>

⁹ Global Competitiveness Report, World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

¹⁰ The [Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates \(CHAFEA\)](https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹¹ Informator Ekonomiczny MSZ: <http://www.abuzabi.msz.gov.pl/>

Ali, dogodne połączenia z największymi miastami ZEA¹²
(w sumie 43 porty lotnicze)¹³

Największe porty morskie¹⁴:

- Dubaj:
  - Jebel Ali – największy port na Bliskim Wschodzie¹⁵ i 9. port na świecie pod względem wielkości przeładunków¹⁶. Ponad 80% całego emirackiego importu wpływa przez port Jabel Ali w Dubaju.
  - Port Rashid
- Abu Zabi:
  - Khalifa Port
  - Port Zayed (zorientowany na statki rejsowe)
- Szardża:
  - Port Khalid
  - Khor Fakkan
- Fudżajra – Fujairah Port
(w sumie 11 portów pełnomorskich)¹⁷

Wokół portów i innych centrów logistycznych skupiają się Specjalne strefy ekonomiczne.

Infrastruktura kolejowa¹⁸: Realizacja projektu budowy linii kolejowych przebiegających wzdłuż kraju od Al-Ghweifat przy granicy z Arabią Saudyjską do Fudżajry nad Zatoką Omańską. Budową zajmuje się przedsiębiorstwo państwowe *Etihad Rail*, który jest jedynym operatorem transportu kolejowego w ZEA. Jego partnerem strategicznym jest niemiecki koncern *Deutsche Bahn*.

I etap budowy został sfinalizowany w 2014 roku. Pierwszy odcinek sieci liczy 266 kilometrów i łączy miasta Habshan, Al-Ruwais i Shah.

II etap budowy ma połączyć Khalifa Port (Abu Zabi) i port Jebel Ali przy granicy z Arabią Saudyjską i Omanem. Długość drugiego odcinka sieci ma liczyć 628 km. Ze względu na spadki cen ropy i gazu w styczniu 2016 r. podjęto decyzję o zawieszeniu postępowania przetargowego. *Etihad Rail* podtrzymuje jednak zamiar kontynuacji projektu

¹² Al Maktoum International, Dubai World Central: http://www.dubaiairports.ae/docs/default-source/airline-development-microsite/doc15_dwc-brochure.pdf?sfvrsn=6

¹³ Informator Ekonomiczny MSZ: <http://www.abuzabi.msz.gov.pl/>

¹⁴ UAE Shipping Marine and Logistics Directory: <https://www.uaeshipping.com/>

¹⁵ Al Maktoum International, Dubai World Central: http://www.dubaiairports.ae/docs/default-source/airline-development-microsite/doc15_dwc-brochure.pdf?sfvrsn=6

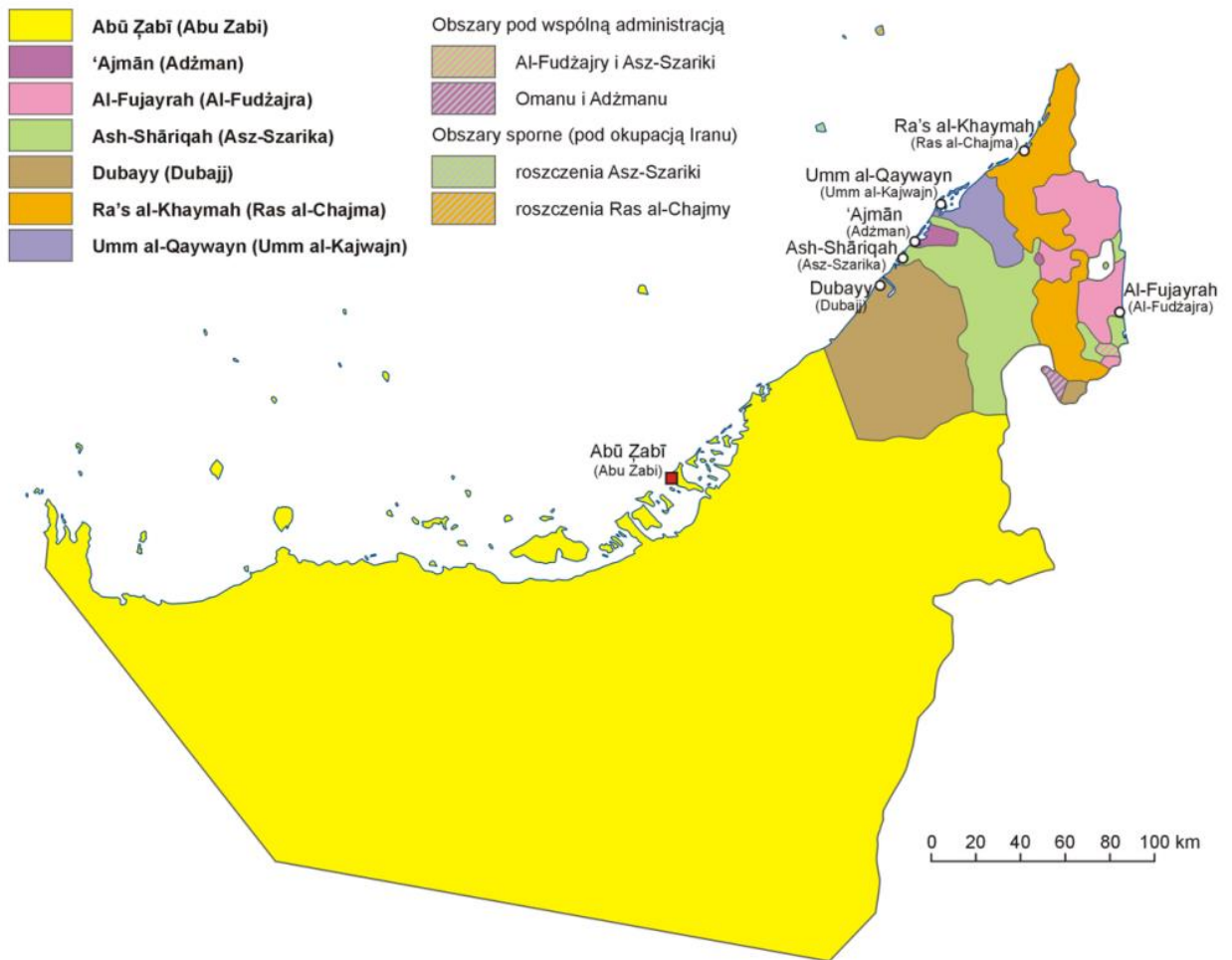
¹⁶ World Shipping Council: <http://www.worldshipping.org/about-the-industry/global-trade/top-50-world-container-ports>

¹⁷ Informator Ekonomiczny MSZ: <http://www.abuzabi.msz.gov.pl/>

¹⁸ Rynek kolejowy ZEA i państw GCC, Portal Promocji Eksportu MR: <https://uae.trade.gov.pl/pl/zea/analizy-rynkowe/213775,rynek-kolejowy-zea-i-panstw-gcc-.html>

w nieokreślonej przyszłości, przy lepszej koniunkturze gospodarczej.¹⁹ Docelowo linia kolejowa ma połączyć główne terminale towarowe, centra dystrybucyjne i zaplecze przechowalnicze.

Projekt budowy linii kolejowych w ZEA jest częścią większego projektu rozbudowy sieci kolejowej krajów Rady Państw Zatoki łączącej ZEA, Oman, Kuwejt, Arabię Saudyjską, Katar i Bahrajn.

¹⁹ Thomson Reuters Zawya, [https://www.zawya.com/mena/en/story/UAEs Etihad Rail updates national network design-ZAWYA20170322075143/](https://www.zawya.com/mena/en/story/UAEs%20Etihad%20Rail%20updates%20national%20network%20design-ZAWYA20170322075143/)

1.2 Sytuacja gospodarcza

1.2.1 Gospodarka ogółem²⁰²¹²²

W posiadaniu ZEA znajduje się 10% światowych zasobów ropy naftowej. ZEA zajmują 5. miejsce na świecie pod względem posiadanych rezerw gazu ziemnego.

Abu Zabi ma najsilniejszą gospodarkę spośród emiratów. 95% ropy naftowej i gazu ziemnego wydobywanych przez ZEA pochodzi z tego emiratu. Łącznie generuje on 64% PKB ZEA.

Drugim najsilniej rozwiniętym gospodarczo emiratem jest Dubaj, w którym rozwinięty jest sektor usług handlowych i finansowych, budownictwo i nieruchomości, turystyka oraz transport.

ZEA dążą do dywersyfikacji gospodarki i uniezależnienia się od koniunktury na światowym rynku ropy naftowej. Priorytety gospodarcze ZEA zostały określone w oficjalnej strategii rozwoju kraju, tzw. *Wizji 2021*. Strategia ta ma zostać zrealizowana do 2030 r., zapewniając unowocześnienie i dywersyfikację systemu gospodarki. Elementem strategii dywersyfikacji gospodarczej ZEA było m.in. wprowadzenie 5% podatku VAT w 2018 r.

Zgodnie z *Wizją 2021* ZEA dążą do oparcia gospodarki na: nowoczesnym przemyśle przetwórczym wykorzystującym własne zasoby energetyczne i surowcowe (petrochemia, hutnictwo żelaza i aluminium, przemysł materiałów budowlanych) i szeroko rozumianych usługach realizowanych na skalę międzynarodową (hotelarstwo, turystyka, transport morski i lotniczy, usługi finansowe).

ZEA są popularne wśród turystów. Z uwagi na wysoki poziom usług medycznych Abu Zabi staje się również popularnym celem tzw. turystyki medycznej i rekonwalescencyjnej.²³ Duże znaczenie ma też tzw. turystyka biznesowa.

Strategia dywersyfikacji gospodarki jest szczególnie ważna w kontekście kryzysu gospodarczego związanego z przedłużającym się załamaniem cen na rynku ropy, który dotknął ZEA (przede wszystkim emirat Dubaju) w 2014 r. Pomimo pogorszenia wskaźników ekonomicznych, informacje zawarte w raporcie IMF z 2017 r.²⁴ oraz oświadczeniach po wizycie

---

²⁰ Informator Ekonomiczny MSZ: <http://www.abuzabi.msz.gov.pl/>

²¹ IMF Country Report no. 17/218, United Arab Emirates: <https://amchamdubai.org/wp-content/uploads/2017/08/ABC-Dubai-IMF-Country-Report-UAE-Press-Release-and-Staff-Report-July-14-2017.pdf>

²² Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 15 listopada 2017 r.

²³ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 9 stycznia 2019 r.

²⁴ IMF Country Report no. 17/218, United Arab Emirates: <https://amchamdubai.org/wp-content/uploads/2017/08/ABC-Dubai-IMF-Country-Report-UAE-Press-Release-and-Staff-Report-July-14-2017.pdf>

studyjnej ekspertów IMF w ZEA w 2018²⁵ i 2019 r.²⁶ wskazywały na to, że gospodarka ZEA przystosowuje się do nowej koniunktury.

PANDEMIA COVID-19 A GOSPODARKA ZEA

Gospodarka ZEA znacząco odczuła skutki globalnej pandemii COVID-19. Największe straty poniosły sektory: lotnictwa, HoReCa oraz branża targowo-wystawiennicza i eventowa. W 2020 r. wskaźnik PKB ZEA spadł o ok. 5,5%. Ceny ropy, nieprzekraczające 50 USD za baryłkę, nie pozwoliły na szybkie złagodzenie efektów pandemii.

W kwietniu 2020 r. rząd ZEA wprowadził w życie szeroki program wsparcia dla publicznych i prywatnych przedsiębiorstw. Dodatkowo w czerwcu 2020 r. uruchomiono plan wsparcia finansowego o wartości 69 miliardów USD, który obowiązywał będzie do czerwca 2021 r.

Skutki pandemii najmocniej odczuła gospodarka emiratu Dubaju. Dubaj wrócił do względnie normalnej aktywności z zachowaniem reżimu sanitarnego w lipcu 2020 r. Część strat odrobiona została w okresie świąteczno-noworocznym, kiedy to lotnisko w Dubaju obsłużyło ok. 400 tysięcy gości.

Prognozy sugerują wzrost PKB ZEA o 2,8-4,5% w 2021 r. w przypadku organizacji wystawy EXPO 2020 w tradycyjnej formie, przy zakładanym udziale 25 milionów gości.²⁷

STREFY WOLNEGO HANDLU²⁸

Zgodnie z *Wizją 2021* handel to jeden z najważniejszych elementów strategii dywersyfikacji gospodarczej ZEA. Władze ZEA podjęły szereg inicjatyw ukierunkowanych na rozwój handlu. Jedną z nich było utworzenie tzw. stref wolnego handlu (*free zones*). Obecnie w ZEA funkcjonuje ponad 45 stref wolnego handlu oferujących zagranicznym przedsiębiorcom prawo do 100% własności zagranicznej i zwolnienie od podatków. Zazwyczaj są one dedykowane konkretnym sektorom. Każda z nich posiada oddzielne władze i regulacje.

5% importu i eksportu rolno-spożywczego ZEA przechodzi przez strefy wolnego handlu.

---

²⁵ IMF press release no 18/369:

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/10/01/pr18369-imf-staff-completes-2018-article-iv-mission-to-the-united-arab-emirates>

²⁶ IMF: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/11/06/pr19398-united-arab-emirates-imf-staff-completes-2019-article-iv-mission>

²⁷ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

²⁸ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

CZŁONKOSTWO W ORGANIZACJACH MIĘDZYNARODOWYCH

- ZEA są jednym z państw założycielskich Rady Współpracy Zatoki Perskiej (*Gulf Cooperation Council, GCC*). Organizacja ta ustanowiła unię celną pomiędzy zrzeszonymi państwami (ZEA, Bahrajn, Kuwejt, Oman, Katar, KAS). Unia przewiduje bezcłowy dostęp dla towarów lokalnych sprzedawanych między państwami członkowskimi. Nakłada również wspólną 5-procentową taryfę zewnętrzną dla większości towarów.
Towary, które przechodzą odprawę w urzędzie celnym wprowadzenia w jednym z państw członkowskich GCC, mogą być kierowane do innego państwa członkowskiego bez konieczności dalszych procedur celnych na granicy państwa przeznaczenia GCC z wyjątkiem dodatkowej deklaracji statystycznej w zakresie handlu między państwami GCC.²⁹
- ZEA są członkiem porozumienia o wolnym handlu (GAFTA/PAFTA), zrzeszającego państwa GCC oraz Algierię, Egipt, Irak, Jordanię, Liban, Libię, Maroko, terytoria palestyńskie, Sudan, Syrię (członkostwo zawieszono), Tunezję i Jemen. W ramach porozumienia zniesiono cła na niemal wszystkie produkty wewnątrz tego obszaru. Stopniowo redukuje się także bariery pozataryfowe w handlu pomiędzy krajami członkowskimi.³⁰

RELACJE Z UE

W styczniu 2018 r. podpisane zostało porozumienie o współpracy pomiędzy UE a ZEA, które ma na celu usprawnienie dialogu politycznego i handlu dwustronnego pomiędzy krajami UE a ZEA. Relacje polityczne z UE wzmacnia również delegatura UE, która działa w Abu Zabi od 2013 r.

RELACJE Z IZRAELEM

15 września 2020 r. ZEA i Bahrajn podpisały umowę o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych z Izraelem, co przyczyniło się do podpisania licznych porozumień o współpracy pomiędzy ZEA a Izraelem i realizacji wspólnych projektów rolniczych przy udziale izraelskiej technologii. Prognozowany jest wzrost wymiany handlowej artykułami rolno-spożywczymi między tymi krajami (głównie w zakresie świeżych owoców i warzyw).³¹

WSKAŹNIKI EKONOMICZNE

Wzrost PKB realnego (2019)³²: +1,3

Stopa inflacji (2019)³³: -1,9%

²⁹ Portal Promocji Eksportu MPiT: <https://uae.trade.gov.pl/pl/zea/wymiana-handlowa/premium/10627,preferencyjne-traktowanie.html>

³⁰ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

³¹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

³² IMF: <https://www.imf.org/en/Countries/ARE>

³³ World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=AE>

Stopa bezrobocia (2020)³⁴: 2,45%

Międzynarodowa pozycja inwestycyjna: brak danych ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego kraju³⁵

Dopływ BIZ netto (2019)³⁶: 3,27% GDP

Ratingi kredytowe:³⁷

Moody's: Aa2

S&Ps: AA

Fitch: AA-

Rankingi międzynarodowe:

Global Competitiveness Report, World Economic Forum (2019): 25. miejsce (na 141 krajów)³⁸

Global Innovation Index (2020): 34. miejsce (na 131 krajów)³⁹

Doing Business, World Bank (2020): 16. miejsce (na 190 krajów)⁴⁰

1.2.2 Rolnictwo

Rolnictwo Zjednoczonych Emiratów Arabskich jest słabo rozwinięte i stanowi 0,6% w strukturze PKB kraju. ZEA są krajem pustynnym. Tereny rolne stanowią 4,6% powierzchni kraju, z czego grunty orne – 0,6%, plantacje trwałe – 0,5%, a trwałe użytki zielone – 3,6%⁴¹. Szacuje się, że na terenie kraju znajduje się obecnie 160 tys. ha gruntów rolnych.⁴²

Niewielkie tereny uprawne występują na wybrzeżu, w oazach i w dolinach okresowych rzek. Większość ziem uprawnych ZEA stanowią palmy daktylowe, które uprawiane są w małych oazach, głównie *Al Liwa Oasis*. W ZEA uprawia się również: pomidory, ogórki, arbuzy, cebulę, kapustę (w sumie 70 gatunków owoców i warzyw)⁴³ oraz niewielkie ilości zbóż. Główne obszary rolnicze to: Diqdaqah w Ras Al Khaimah, Falaj al Muallaw Umm Al Quwain, Wadi ADH Dhayd w Sharjah, Al Awir w Dubaju i wybrzeże Fujairah. W ostatnich latach działalność rolniczą zwiększył emirat Abu Dhabi, w tym Al Ain.⁴⁴

³⁴ World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=AE>

³⁵ IMF Country Report no. 17/218, United Arab Emirates: <https://amchamdubai.org/wp-content/uploads/2017/08/ABC-Dubai-IMF-Country-Report-UAE-Press-Release-and-Staff-Report-July-14-2017.pdf>

³⁶ World Bank: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=AE>

³⁷ Trading economics: <https://tradingeconomics.com/ united-arab-emirates/rating>

³⁸ Global Competitiveness Report 2018, World Economic Forum: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

³⁹ Global Innovation Index 2018: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2020-report#>

⁴⁰ Doing Business 2019, World Bank: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>

⁴¹ Index Mundi: http://www.indexmundi.com/united_arab_emirates/land_use.html

⁴² Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 15 listopada 2017 r.

⁴³ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 6 kwietnia 2020 r.

⁴⁴ Rynek rolny w ZEA, Portal Promocji Eksportu: <https://uae.trade.gov.pl/pl/zea/analizy-rynkowe/220264,rynek-rolny-w-zea-.html>

W ZEA rozwinęła się produkcja owoców morza oraz drobiu. W mniejszym stopniu produkuje się również mięso wielbłądzie, kozie i wołowinę.⁴⁵

Lokalna hodowla nie zaspokaja zapotrzebowania na produkty spożywcze, przede wszystkim w zakresie produktów mięsnych oraz owoców (z wyjątkiem daktyli) i warzyw.⁴⁶

Potencjał rozwoju rolnictwa w ZEA jest ograniczony ze względu na warunki naturalne (wysokie temperatury, ograniczone zasoby wodne, plagi szarańczy) i mały udział areału gruntów ornych w ogólnej powierzchni. ZEA są uzależnione od importu żywności, co – przy rosnącej liczbie mieszkańców i odwiedzających – stwarza poważne zagrożenie w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego. W ostatnich latach indeks samowystarczalności żywnościowej kraju uległ wyraźnemu spadkowi, nieznacznie poprawił się jednak w 2019 r. (awans o dziesięć pozycji w stosunku do 2018 r.). W 2019 r. ZEA zajęły 21. miejsce w światowym rankingu *Global Food Security Index* oraz 2. pozycję spośród krajów GCC.⁴⁷

Bezpieczeństwo żywnościowe jest jednym z priorytetów *Wizji 2021*, a rząd ZEA podejmuje działania w kierunku zmniejszenia uzależnienia od zewnętrznych dostaw żywności. W kraju rozwija się technologie oparte na bezglebowej uprawie roślin na pożywkach wodnych czyli tzw. hydroponice (*hydroponics*) oraz nowe rozwiązania w zakresie odsalania wody. Rząd ZEA prowadzi politykę zachęt do podejmowania aktywności rolniczej oraz korzystania z nowoczesnych technologii rolniczych wspierających zrównoważony rozwój. W 2019 r. środki pomocowe na rozwój rolnictwa można było otrzymać m.in. w zakresie nawozów stosowanych w hydroponice i rolnictwie organicznym oraz nasion najbardziej popularnych roślin rolnictwa ekologicznego, środków zaopatrzeniowych stosowanych w ramach systemu Zintegrowane Zarządzanie Szkodnikami, materiałów do budowy szklarni itp.⁴⁸. W 2019 r. uchwałą rządu powołano urząd Abu Dhabi Agriculture and Food Safety Authority (ADAFSA, Urząd ds. Rolnictwa i Bezpieczeństwa), który jest pionierskim w ZEA centrum innowacji rolniczych.⁴⁹ Lokalne firmy działające w ramach priorytetów określonych przez *Wizję 2021* mogą otrzymać wsparcie na start oraz dofinansowanie od rządu (np. w ramach *Khalifa Fund*).⁵⁰

Plan strategiczny Ministerstwa ds. Zmian Klimatu i Środowiska ZEA (MOCCA) na lata 2014-2016 zakładał zwiększenie powierzchni pod uprawy ekologiczne o 5%. Rząd zachęca rolników do ekologicznych metod produkcji m.in. poprzez wprowadzenie dopłat. Pod koniec 2016 r. w ZEA odnotowano 80 gospodarstw uprawiający ekologiczne warzywa, 7 hodowli zwierząt i 5 ekologicznych zakładów przetwórstwa o łącznej powierzchni 18 tys. ha.⁵¹

---

⁴⁵ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Global Food Security Index: <https://foodsecurityindex.eiu.com/>

⁴⁸ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 15 września 2019 r.

⁴⁹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 3 kwietnia 2019 r.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

W ZEA funkcjonuje również 200 farm wertykalnych, które są w stanie zaspokoić 20% krajowego zapotrzebowania na owoce i warzywa. Uprawy tego rodzaju zmniejszają zużycie wody o 70%.⁵² Ministerstwo Zmian Klimatu i Środowiska (MOCCA)E) wspiera inwestycje 12 pionowych farm prowadzonych przez Shalimar Biotech Industries, a także największą na świecie farmę pionową Emirates Airlines, Crop One Holdings Inc.⁵³

Realizowane są inwestycje firm emirackich za granicą w celu zapewnienia zwiększonych dostaw. W ostatnich latach podjęto inwestycje w Rumunii, Egipcie, Sudanie, Serbii i Kambodży. Uganda wydzieliła 2,5 tys. hektarów gruntów na wolną strefę rolną przeznaczoną dla Emiratów. Obecnie część dostaw żywności na emiracki rynek pochodzi z inwestycji poczynionych przez ten kraj w ostatnich 10 latach w uprawy, hodowle i przetwórstwo w Europie i Afryce.⁵⁴

KRAJOWA STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCIOWEGO 2051⁵⁵

Ogłoszona w 2018 r. Krajowa Strategia Bezpieczeństwa Żywnościowego 2051 stawia sobie za cel uzyskanie przez ZEA do 2051 r. statusu kraju o najwyższym na świecie Indeksie Globalnego Bezpieczeństwa Żywnościowego (*Global Food Security Index*), a do 2021 r. uzyskanie pozycji w pierwszej dziesiątce krajów na tej liście. Celami strategii są także: rozwój zrównoważonej produkcji krajowej przy pomocy nowoczesnych technologii, ustanowienie międzynarodowych partnerstw w celu dywersyfikacji dostaw żywności, wdrożenie przepisów i programów w celu poprawy odżywiania i zmniejszenia ilości odpadów.

Dodatkowo w ramach strategii ZEA wprowadziły „pierwszy w swojej historii koszyk żywnościowy, który zawiera 18 różnych produktów żywności w sześciu grupach, co do których zakłada się, że lokalna produkcja na dużą skalę pozwoli na ofertę po konkurencyjnych cenach”. Konkurencyjność tych produktów na emirackim rynku ma wynikać nie tylko z kwestii cenowych, ale także z jakości wynikającej ze zrównoważonej produkcji. W koszyku znalazły się: warzywa (pomidory, sałata, ogórki, ziemniaki), owoce (jabłka, banany, daktyle), produkty pochodzenia zwierzęcego (mleko, jaja, mięso drobiowe, mięso wołowe i kozie), zboża (pszenica, ryż, rośliny strączkowe), ryby oraz tzw. „inne” (olej i cukier). Strategia dąży do tego, by 20% produktów w każdej kategorii pochodziło z krajowej produkcji.⁵⁶

Strategia zakłada także rozwój „Ag-tech” – nowoczesnego rolnictwa opartego o innowacyjne rozwiązania oraz trwałe i zrównoważone systemy produkcji żywności w klimacie pustynnym. Władze ZEA wdrażają obecnie

---

⁵² Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 9 stycznia 2019 r. i 3 lutego 2019 r.

⁵³ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 9 marca 2020 r.

⁵⁴ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 7 czerwca 2020 r.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ informacje przekazane podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

inicjatywy w celu rozwoju Ag-tech, obejmujące m.in. wsparcie finansowe i rozwój nowych rozwiązań. W ramach programu rozwoju rolnictwa z 2019 r., będącego częścią akceleratora rozwoju gospodarczego Ghadan 21, rząd zainwestuje łącznie 100 milionów USD w technologie Ag-tech.⁵⁷ W przypadku rolnictwa ZEA jedynie nowoczesne technologie dają możliwości zwiększenia produkcji, ochrony zasobów naturalnych i przyciągnięcia inwestorów.⁵⁸

Strategia Bezpieczeństwa Żywnościowego 2051 nie określa żadnych celów w zakresie importu. ZEA pozostają świadome roli importu żywności. Strategia nie umniejsza znaczenia dostaw z zagranicy i zakłada ustanowienie wielu międzynarodowych partnerstw gwarantujących ciągłość dostaw. ZEA nie rezygnują jednak z promocji i wsparcia nowoczesnych technologii stosowanych w krajowym rolnictwie, co wpisuje się w cele Strategii.

ROLNICTWO W ZEA W CZASIE PANDEMII COVID-19⁵⁹

Mając na uwadze strategię bezpieczeństwa żywnościowego, władze ZEA wykorzystują sytuację pandemii COVID-19 do rozwoju i promocji własnej produkcji rolnej, w tym nowoczesnych technologii Ag-tech. W 2020 r. otwarto wiele farm wertykalnych, wykorzystujących technologie hydroponiki oraz inne innowacyjne rozwiązania przy udziale międzynarodowego know-how.

Rozwój lokalnego rolnictwa wspierany jest zarówno przez władze krajowe, jak i poszczególnych emiratów. Przykładowo emirat Abu Zabi, działając głównie poprzez Urząd ds. Rolnictwa i Bezpieczeństwa Abu Zabi (ADAFSA), pomaga gospodarstwom rolnym, zapewniając im m.in. wsparcie bezpośrednie w postaci dopłat, pośrednie w formie programów weterynaryjnych oraz wsparcie techniczne i doradcze za pośrednictwem centrów doradztwa rolniczego. Emirat umożliwił także rolnikom posiadającym małe gospodarstwa rolne bezpośrednie dostawy swoich produktów do sklepów detalicznych przy pomocy dedykowanej cyfrowej platformy.

W 2020 r. emirat Abu Zabi wdrożył także system dobrych praktyk rolniczych w oparciu o certyfikację GLOBAL G.A.P. w gospodarstwach emiratu. W celu zapewnienia akredytacji w ramach systemu podpisano umowę z GLOBALGAP Niemcy. GLOBALGAP to międzynarodowa organizacja zrzeszająca producentów i dostawców, określająca dobrowolne standardy certyfikacji produktów rolnych. Uzyskanie certyfikacji stanowi gwarancję, że produkty pozyskane zostały z dbałością o bezpieczeństwo żywności i środowisko, oraz zwiększa możliwości wprowadzenia tych produktów do obrotu. Gospodarstwa Abu Zabi objęte programem otrzymają pomoc i wytyczne w zakresie ulepszania infrastruktury i nakładów. Pracownicy gospodarstw zostaną przeszkoleni we wszystkich aspektach technicznych,

---

⁵⁷ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 7 czerwca 2020 r.

⁵⁸ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 13 sierpnia 2020 r.

⁵⁹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 7 maja 2020 r., 7 czerwca 2020 r., 13 sierpnia 2020 r., 18 sierpnia 2020 r., 31 sierpnia 2020 r., informacje przekazane podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

w tym w zakresie bezpieczeństwa żywności i środowiska oraz identyfikowalności produktów. Emirat zakłada certyfikację co najmniej 1,5 tys. gospodarstw do końca 2022 r.

Ponadto w 2020 r. ADAFSA uruchomiła pięć projektów inwestycyjnych o wartości 75 milionów AED obejmujących lokalne firmy *Agthia Group*, *Al Suwaidi* i *Al Ghurair Group* oraz klinikę weterynaryjną. Celem projektów jest przyspieszenie zrównoważonego rozwoju rolnictwa. W ich zakresie znalazły się: uruchomienie farmy na potrzeby produkcji i rozwoju produktów paszowych oraz przetwórstwa drobiu w Al Khatam, rozpoczęcia przetwórstwa mleka owczego i koziego, produkcji serów i uruchomienie farmy wertykalnej do produkcji warzyw liściastych w Al Khatam, otwarcie Centrum Weterynaryjnego Roqaiat w Al-Qou'a w Al Ain, które ma obsługiwać ok. 200 farm i wyścigów wielbłądów, oraz powołanie Zahrat Al-Tayeb Livestock Market, tj. zintegrowanego rynku hodowlanego, w regionie Al Khatim. Realizacja powyższych projektów planowana jest na 30 lat.

ADAFSA współpracuje również z lokalnymi i międzynarodowymi ośrodkami naukowymi. Do sukcesów na tym polu osiągniętych w 2020 r. należy nominacja laboratoriów ADAFSA do roli centrum współpracującego ze Światową Organizacją Zdrowia Zwierząt (OIE) w zakresie systemów zarządzania jakością (QMS), jak również uruchomienie pierwszego zintegrowanego inteligentnego algorytmu do identyfikacji potencjalnych scenariuszy i zagrożeń rozprzestrzeniania się chorób epizootycznych i odzwierzęcych oraz ich wpływu na dobrostan zwierząt w emiracie Abu Zabi.

Dodatkowo w 2020 r. władze emiratu Abu Zabi wprowadziły także nowe, szczegółowe przepisy regulujące działalność rolniczą oraz produkcję spożywczą w emiracie, których celem jest zapewnienie optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych, zwiększenie lokalnej produkcji oraz rozwój sektora rolno-spożywczego.

Według ww. inicjatywy, zgodnie z założeniami, powyższe działania mają zwiększyć wkład sektora rolnego w PKB emiratu. W lipcu 2020 r. ADAFSA poinformowała także, że prognozy dotyczące wielkości produkcji zwierzęcej i roślinnej na 2020 r. w emiracie Abu Zabi przewidują 16% wzrost w stosunku do 2019 r., dotyczący m.in. produkcji mięsa (w tym mięsa drobiowego), jaj stołowych i mleka krowiego, jak również warzyw i owoców.

Równolegle w emiracie Szardża, we współpracy z ekspertami z Korei Południowej, prowadzi się badania nad możliwością upraw ryżu w ZEA. Pola ryżowe znajdują się na pustyni, gdzie są nawadniane za pomocą podwodnego systemu, co pozwala na redukcję odpadów i kosztów. Inicjatywa przyniosła 1 700 kg plonów⁶⁰, a pozyskany ryż może zostać dopuszczony do sprzedaży komercyjnej po przebadaniu. Rozwój upraw ryżu, który jest jednym z głównych elementów koszyka żywnościowego w ZEA, jest kwestią istotną z uwagi na fakt, że pandemia COVID-19 zmusiła niektóre kraje uprawiające

---

⁶⁰ The National: <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/rice-in-the-desert-pandemic-spurs-uae-to-grow-more-of-its-food/articleshow/76147410.cms>

ryż do zakazu eksportu tego produktu bądź ograniczenia jego ilości. Biorąc pod uwagę fakt, że ZEA znajdują się w pierwszej dziesiątce światowych importerów ryżu, dało to władzom kraju bodziec do intensyfikacji działań w celu zwiększenia samowystarczalności. Resort rolnictwa podkreśla, że projekt upraw ryżu w emiracie Szardża jest przełomowy i, jeśli odniesie sukces na dużą skalę, w perspektywie może umożliwić uprawę terenów pustynnych na świecie.

Dodatkowo władze ZEA deklarują, że starają się maksymalnie wykorzystać możliwe zasoby oraz prowadzą badania nad odpowiednimi w tym celu uprawami oraz innowacyjnymi rozwiązaniami. Planują również dalszą współpracę z Koreą Południową nad rozwojem technologii oszczędzania wody w celu maksymalizacji wzrostu plonów.

Na emirackim sektorze Ag-tech coraz liczniej działają również lokalne start-upy rozwijające innowacyjne technologie. W lipcu 2020 r. lokalne media obieżyła informacja, że start-up z Abu Zabi *Smart Acres*, zajmujący się dotychczas uprawą sałaty przy użyciu nowoczesnych technologii, planuje zebrać fundusze w wysokości 20 milionów USD na sfinansowanie centrum badań i rozwoju, które ma zająć się produkcją ziemniaków. W ramach projektu planowana jest adaptacja technologii produkcyjnej do klimatu pustynnego na farmie w Abu Zabi przy współpracy z koreańską platformą. Start-up *Smart Acres* zaprojektował wcześniej pionowe farmy w kontenerach transportowych przy użyciu technologii opartej na IoT, która monitoruje poziom wody, CO² i składników odżywczych. System kontroluje i monitoruje przebieg procesu uprawy za pomocą smartfonów, niemal bez udziału ludzi. Proces uprawy sałaty zużywa do 90% mniej wody niż tradycyjne metody. Oprócz budowy centrum badawczego na potrzeby produkcji ziemniaków start-up planuje dziesięciokrotne zwiększenie rocznych upraw sałaty.

Stworzenie odpowiedniej infrastruktury do wdrażania projektów rolniczych i podnoszenia poziomu krajowej produkcji żywności, jak również promocja przez władze nowych technologii, zrównoważonej polityki rolnej i narzędzi sztucznej inteligencji w celu zwiększenia zdolności produkcyjnej sprawiły, że rolnictwo w ZEA rozwija się coraz bardziej intensywnie. Kluczowe w tym kontekście jest także zachęcanie sektora bankowego do finansowania projektów oraz zwiększanie liczby licencji udzielanych na projekty zgodne z celami zrównoważonego rozwoju. Zwiększyło się zainteresowanie podejmowaniem działalności rolniczej. Widoczny jest także wzrost popytu na lokalne produkty spożywcze, które stają się coraz bardziej widoczne na sklepowych półkach.

W lipcu 2020 r. Emiracki Urząd ds. Standaryzacji i Metrologii (ESMA) ogłosił, że Emiraty wprowadzają Krajowy System Zrównoważonego Rolnictwa i Etykietowania. Przepisy dotyczące etykietowania według nowego systemu będą miały zastosowanie do wszystkich gospodarstw i działalności gospodarczych związanych z produkcją roślinną, hodowlą zwierząt i zasobami wodnymi.

1.2.3 Sektor rolno-spożywczy

A) Ogólna charakterystyka

ZEA są drugim największym konsumentem żywności w krajach GCC. Miasta Dubaj i Abu Zabi są kluczowymi centrami konsumpcji ze względu na liczbę mieszkańców oraz odwiedzających je turystów i ludzi biznesu.

Małe rozmiary produkcji rolnej sprawiają, że ZEA są prawie całkowicie uzależnione od importu. ZEA importują 90% żywności, w tym większość produktów świeżych; są też ogromnym hubem reeksportowym. Szacuje się, że 72,5% handlu prowadzonego w ZEA to handel żywnością.⁶¹

W 2019 r. głównymi kierunkami reeksportu rolno-spożywczego z ZEA były następujące państwa: Iran (24%), Irak (12%), Arabia Saudyjska (7%), Oman (6%), Kuwejt (5%), Jemen (5%), Afganistan (4%), Indie (3%), Somalia (2%), Bahrajn (2%), Wietnam (2%), Pakistan (2%), Turcja (2%), Jordania (2%), Malediwy (1%), Kenia (1%), UE (3%), pozostałe kraje (17%).

Główne produkty rolno-spożywcze reeksportowane przez ZEA w 2019 r. to: owoce (w tym orzechy) i przetwory (22% w strukturze towarowej reeksportu spożywczego), tytoń i wyroby tytoniowe (18%), mięso, podroby i przetwory bez drobiu (9%), produkty mleczne (8%), wyroby cukiernicze (6%), wyroby spirytusowe (5%), warzywa (w tym grzyby) i przetwory (4%), kawa, herbata, kakao (3%), przetwory zbożowo-mączne (3%), ryby i przetwory (2%), ryż (1%), nasiona roślin oleistych (1%), wina, wermuty i szampany (1%), mięso i podroby z drobiu (1%), pozostałe artykuły (16%). Łączna wartość reeksportu rolno-spożywczego z ZEA w 2019 r. wyniosła 5,5 miliardów USD.⁶²

ZEA są największym producentem żywności na Bliskim Wschodzie pomimo ograniczonych możliwości w zakresie produkcji rolnej. Sektor spożywczy jest znaczącym segmentem bazy produkcyjnej kraju.⁶³ Statystyki pokazują wyraźny wzrost znaczenia branży spożywczej i napojów w strukturze sektora produkcyjnego ZEA (30% udziału).⁶⁴ Producenci w ZEA nie importują produktów przetworzonych, ale surowce i składniki, które są następnie przetwarzane w lokalnych zakładach. Produkty przetwórstwa służą zaspokojeniu popytu lokalnego, a część z nich jest eksportowana. Branże przetwórstwa zbóż i soi, mięsna, mleczarska, przetwórstwa warzyw, produkcji soków, napojów i przekąsek są w stanie konkurować z branżami krajów Bliskiego Wschodu i Azji.⁶⁵

Dubaj to kluczowy ośrodek produkcji żywności w ZEA. Miasto i emirat dysponują rozbudowaną, nowoczesną infrastrukturą logistyczną, w tym

⁶¹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 1 października 2019 r.

⁶² Opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Comtrade

⁶³ Oxford Business Group: <https://oxfordbusinessgroup.com/news/dubai-food-industry-feeding-economy>

⁶⁴ UAE Food and Beverage Manufacturers: Annual UAE Food Industry Report 2019

⁶⁵ UAE Food Processing Sector 2010, USDA: https://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Food%20Processing%20Ingredients_Dubai_United%20Arab%20Emirates_6-16-2010.pdf

zapleczem przechowalniczym i przetwórczym oraz strategiczną lokalizacją.⁶⁶ Doskonale warunki do prowadzenia działalności oferują strefy wolnego handlu. *Dubai Multi Commodities Centre* jest największą strefą wolnego handlu na świecie, przy czym 8% firm zlokalizowanych w tej strefie działa na rynku żywności.⁶⁷ Większość zakładów przetwórczych znajduje się w *Dubai Industrial City* i *Jebel Ali Free Zone* (emirat Dubaju).⁶⁸ Powstała w 2017 r. strefa wolnego handlu *Dubai Food Park* ma na celu dodatkowe wzmocnienie pozycji Dubaju jako centralnego ośrodka handlu i reeksportu oraz przetwórstwa żywności w rejonie GCC. Służy również zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego w kraju i regionie.⁶⁹

Jebel Ali Free Zone odgrywa szczególną rolę w przetwórstwie mięsa. Znajdują się tam zakłady głównych producentów branży mięsnej z Bliskiego Wschodu. Branża mięsna w ZEA rozwija się wraz ze wzrostem siły nabywczej konsumentów. Uruchomienie prywatnych zakładów produkcyjnych w strefach wolnego handlu pozwala producentom mięsa importować żywy inwentarz i otwierać linie produkcyjne w celu dystrybucji produktów mięsnych w regionie GCC.⁷⁰

B) Sektor rolno-spożywczy ZEA a pandemia COVID-19⁷¹

Rząd ZEA podjął liczne inicjatywy ochrony i kontroli krajowego rynku rolno-spożywczego w celu walki z kryzysem związanym z pandemią COVID-19. Inicjatywy skupione były wokół realizacji strategii ZEA w zakresie budowania strategicznych zapasów artykułów, różnicowania źródeł importu żywności oraz rozwoju lokalnej produkcji (więcej informacji na temat rozwoju lokalnej produkcji znajduje się powyżej, w akapicie „Rolnictwo w ZEA w czasie pandemii COVID-19”). Podjęto również inne działania bezpośrednio wspierające konsumentów oraz dostawców żywności.

Do najważniejszych inicjatyw w ramach strategii budowania zapasów należały: wprowadzenie systemu kontroli i monitorowania importu żywności oraz monitoringu przepływu towarów i podstawowych produktów spożywczych w łańcuchu dostaw, ułatwienia w imporcie żywności, współpraca z Sojuszem Bezpieczeństwa Żywnościowego (*Food Security Alliance*), współpraca z placówkami dyplomatycznymi akredytowanymi w ZEA w celu ułatwienia handlu żywnością, a także przyjęcie specjalnej ustawy o strategicznych

---

⁶⁶ Oxford Business Group: <https://oxfordbusinessgroup.com/news/dubai-food-industry-feeding-economy>

⁶⁷ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁶⁸ Alpen Capital, GCC Food Industry: <http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

⁶⁹ The National: <https://www.thenational.ae/business/sheikh-mohammed-inaugurates-dh5-5-billion-dubai-food-park-1.489224>

⁷⁰ The Institute of Export & International Trade: <http://www.uae.doingbusinessguide.co.uk/>

⁷¹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 6 kwietnia 2020 r., 7 maja 2020 r., 7 czerwca 2020 r., 27 sierpnia 2020 r., 10 września 2020 r.

zapasach żywności. Opracowane zostały innowacyjne rozwiązania do monitorowania i wzmacniania bezpieczeństwa żywnościowego, w tym m.in. tablica wskaźników bezpieczeństwa żywnościowego dla Dubaju, która wykorzystuje zaawansowaną technologię do optymalizacji handlu i zapasów żywności, zarządzania kontrolą cen oraz znajdowania alternatywnych tras i źródeł importu żywności.

W czasie pandemii udało się także wzmocnić sprzedaż online, zwiększyć liczbę punktów sprzedaży, wdrożyć inteligentną aplikację przedstawiającą konsumentom możliwości zakupu produktów spożywczych z różnymi opcjami zapłaty oraz uruchomić system dostarczania żywności z punktów sprzedaży do konsumentów poprzez zintegrowane centrum transportu w rozsądnych cenach.

Do ciekawych inicjatyw rządu należał także wymóg nałożony na duże spółki handlu detalicznego i sklepy w Dubaju, które miały zapewnić dostawcom bezpłatną przestrzeń sprzedaży przez dwa miesiące.

Krajowa Rada ds. Bezpieczeństwa Żywnościowego wysunęła wniosek, że „pandemia będzie miała niewielki wpływ na sektor rolnictwa i produkcji żywności, ale głównym wyzwaniem dla bezpieczeństwa żywnościowego będzie regulacja logistyki i transportu żywności, co z kolei może doprowadzić do wzrostu cen produktów spożywczych”. W konsekwencji działań podjętych przez rząd ZEA udało się jednak uniknąć poważnych zakłóceń w przepływie dostaw z rynków międzynarodowych. Rynek spożywczy ZEA nie odczuł niedoborów towarów konsumpcyjnych, zwłaszcza w zakresie artykułów podstawowych (brakowało jednak niektórych importowanych produktów luksusowych typu świeże sery, owoce morza). Nie doszło do wyraźnych wzrostów cen, które były ściśle kontrolowane w celu zapobieżenia manipulacji.

Kryzys nie wpłynął również na strategiczne rezerwy żywności. Rząd założył jednak zwiększenie o 30% zapasów żywności w perspektywie długookresowej. Dotyczy to 69 tysięcy artykułów, w tym produktów spożywczych.

C) Najważniejsze instytucje⁷²

- **MOCCA** (Ministerstwo ds. Zmian Klimatu i Środowiska) odpowiada za politykę rolną ZEA i wprowadza przepisy dotyczące dopuszczania do sprzedaży produktów rolno-spożywczych produkowanych lokalnie oraz pochodzących z importu. Przepisy te wdrażane są przez sekcje ds. kontroli bezpieczeństwa żywności oraz inspekcje operujące na poziomie poszczególnych emiratów. W emiracie Abu Zabi jest to *Abu Dhabi Agriculture and Food Safety Authority* (ADAFSA, Urząd ds. Rolnictwa i Bezpieczeństwa Abu Zabi).⁷³ W emiratach Dubaju (przez który przebiega

⁷² The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁷³ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 3 kwietnia 2019 r.

większość handlu żywnością) i Szardży za kwestie bezpieczeństwa żywności odpowiadają władze lokalne: *Dubai Municipality* (Urząd Miasta Dubaj) oraz *Sharjah Municipality* (Urząd Miasta Szardża). Ich departamenty przeprowadzają kontrole żywności importowanej w portach morskich, lotniczych itp.

- **ESMA** (Urząd Normalizacji i Metrologii) zajmuje się opracowywaniem krajowych norm i standardów.

D) Informacje handlowe⁷⁴

Import rolno-spożywczy	
Wartość (2019 r.)	18,2 mld USD
Struktura towarowa (2019 r.)	<ul style="list-style-type: none"> - owoce (w tym orzechy) i przetwory (14%) - produkty mleczarskie (9%) - mięso, podroby i przetwory bez drobiu (8%) - tytoń i wyroby tytoniowe (7%) - warzywa (w tym grzyby) i przetwory (6%) - przetwory zbożowo-mączne (6%) - wyroby cukiernicze (5%) - mięso i podroby z drobiu (5%) - wyroby spirytusowe (3%) - kawa, herbata, kakao (3%) - ziarno zbóż (3%) - ryż (3%) - tłuszcze roślinne (3%) - ryby i przetwory (2%) - nasiona roślin oleistych (2%) - cukier (2%) - wina, wermuty, szampany (2%) - pozostałe artykuły (17%)
Główne kierunki (2019 r.)	Indie (9%), Brazylia (9%), USA (9%), Arabia Saudyjska (5%), Australia (3%), Chiny (3%), Kanada (3%), Franja (3%), Niderlandy (3%), Wielka Brytania (3%), Nowa Zelandia (3%), Rosja (2%), Pakistan (2%), Turcja (2%), Włochy (2%), Hiszpania (2%), Egipt (2%), RPA (2%), Irak (2%), Indonezja (2%), Niemcy, (2%), pozostałe kraje (27%)
Eksport rolno-spożywczy	
Wartość (2019 r.)	13,5 mld USD
Struktura towarowa (2019 r.)	<ul style="list-style-type: none"> - tytoń i wyroby tytoniowe (34%) - owoce (w tym orzechy) i przetwory (11%) - produkty mleczarskie (8%) - mięso, podroby i przetwory bez drobiu (5%) - przetwory zbożowo-mączne (5%) - warzywa (w tym grzyby) i przetwory (4%) - wyroby cukiernicze (4%)

⁷⁴ Opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Comtrade

	<ul style="list-style-type: none"> - kawa, herbata, kakao (4%) - tłuszcze roślinne (3%) - wyroby spirytusowe (2%) - produkty paszowe (2%) - cukier (1%) - mięso i podroby z drobiu (1%) - ryby i przetwory (1%) - soki owocowe i warzywne (1%) - pozostałe artykuły (14%)
Główne kierunki (2019 r.)	Irak (12%), Iran (12%), Arabia Saudyjska (12%), Oman (9%), Somalia (5%) Kuwejt (4%), Afganistan (3%), Jemen (3%), Syria (3%), Libia (3%), Chiny (2%), Wietnam (2%), Egipt (2%), Jordania (2%), Indie (2%), Bahrajn (2%), UE (2%), pozostałe kraje (20%)

E) Profil konsumenta⁷⁵

TRENDY KONSUMENCKIE

Populacja ZEA oscyluje obecnie wokół 9 milionów mieszkańców⁷⁶. Dodatkowo kraj ten jest popularnym celem turystycznym oraz biznesowym. Wielokulturowość wpływa na zróżnicowane zapotrzebowanie na artykuły żywnościowe. Obywatele ZEA generalnie wybierają towary wysokiej jakości, w czasie pandemii COVID-19 wyraźnie zmniejszyło się jednak zapotrzebowanie na produkty luksusowe.⁷⁷ Imigranci z krajów rozwijających się zaspokajają potrzeby konsumpcyjne, bazując na najtańszych produktach żywnościowych.

Z jednej strony dynamika życia wpływa na wzrost zapotrzebowania na żywność przetworzoną i gotową do spożycia. Od 2012 r. odnotowuje się stały wzrost sprzedaży tych produktów o 8% (CAGR).⁷⁸ Prognozy przewidują wzrost sprzedaży produktów typu *convenience* po ograniczeniu lockdownu związanego z pandemią.⁷⁹

Z drugiej strony systematycznie wzrasta także świadomość społeczeństwa co do zdrowego odżywiania, w tym chęć zapobiegania chorobom przewlekłym takim jak otyłość, cukrzyca i nadciśnienie tętnicze. Przyczynia się to do wzrostu zapotrzebowania na produkty ekologiczne o niskiej zawartości tłuszczu i żywność bezglutenową. Żywność ekologiczna to obecnie 15% rynku żywności pakowanej. Sprzedaż produktów określanych jako zdrowe i żywności typu *wellness* wzrosła w latach 2010-2015 o 12% (CAGR). Badania przeprowadzone przez *Global Health & Wellness* w drugim

⁷⁵ Alpen Capital, GCC Food Industry:

<http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

⁷⁶ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 marca 2018 r.

⁷⁹ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/dairy-in-the-united-arab-emirates/report>

półroczu 2014 r. pokazały, że 83% respondentów zamieszkałych w ZEA jest skłonnych zapłacić wyższą cenę za zdrową żywność.

Prognozy przewidują wzmocnienie trendu prozdrowotnego w ZEA podczas pandemii.⁸⁰

NAJWAŻNIEJSZE GRUPY KONSUMENTÓW⁸¹

- **Emiraccy** – rdzenni mieszkańcy stanowią ponad 10% populacji ZEA. Grupa ta cechuje się dużą zamożnością. 90% Emiraccyków znajduje zatrudnienie w sektorze publicznym. Grupa otrzymuje wysokie pensje i jest uprzywilejowana pod względem ekonomicznym. W 2016 r. przeciętny dochód rodziny pochodzenia emirackiego był dwukrotnie wyższy niż dochód rodziny pochodzenia zagranicznego. Tradycja (w tym zakaz spożywania wieprzowiny i alkoholu) ma ogromny wpływ na preferencje kulinarne tej grupy. Zakupy codzienne dla tej grupy często dokonywane są przez pomoc domową.
- **Zamożni/relatywnie zamożni obcokrajowcy zamieszkujący w ZEA** – przedstawiciele grupy w większości pochodzą z tzw. państw Zachodu i stanowią ok. 8% populacji ZEA. Konsumenci chętnie sięgają po towary luksusowe i wykazują zainteresowanie różnorodnymi produktami spożywczymi, w tym produktami pochodzącymi z ich miejsca pochodzenia.
- **Obcokrajowcy o niskich dochodach zamieszkujący w ZEA** – grupa ta stanowi ok. 50% populacji ZEA i stanowi tanią siłą roboczą tego kraju. Większość dochodów tej grupy przeznaczana jest na jedzenie, zakwaterowanie oraz inne dobra podstawowe, podczas gdy oszczędności wysyłane są do rodzinnego kraju. Grupa jest szczególnie wrażliwa na ceny żywności. Nie przejawia zainteresowania towarami luksusowymi.

UWAGA: ze względu na pandemię COVID-19 wielu pracowników zagranicznych (głównie pracowników usług) opuściło ZEA. Zakłada się, że wrócą oni do kraju w lipcu 2021 r.⁸²

F) System dystrybucji towarów⁸³⁸⁴

KANAŁY DYTRYBUCJI W ZEA

Możliwości sprzedaży produktów spożywczych w ZEA zwiększają się dzięki rozwojowi sieci handlowych oraz sprzedaży e-commerce. Wpływa to nie tylko na wzrost sprzedaży, lecz również na stymulację popytu.

⁸⁰ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/dairy-in-the-united-arab-emirates/report>

⁸¹ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chaffea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁸² Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

⁸³ Alpen Capital, GCC Food Industry: <http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

⁸⁴ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 31 maja 2017 r., 15 listopada 2017 r.

Ze względu na wysoki poziom zurbanizowania ZEA oraz dużą siłę nabywczą jego mieszkańców, ogromną popularnością cieszą się supermarkety i hipermarkety. Międzynarodowe sieci, m.in. *Spinneys*, *Carrefour*, funkcjonują obok ogromnych lokalnych sieci takich jak *Lulu Group*, *Choithrams* i *Al Maya Group*. Sieci te rozszerzają działalność przed EXPO 2020, otwierając nowe punkty sprzedaży w centrach handlowych i kompleksach mieszkalnych. Obcokrajowcy z „Zachodu” mieszkający w ZEA najczęściej robią zakupy w „zachodnich” hipermarketach/supermarketach (*Carrefour*, *Waitrose* itp.). Bliskowschodnie hipermarkety/supermarkety (*Spinneys*, *Choithrams*, *Lulu* itp.) są popularne wśród innych grup konsumentów. Do najbardziej popularnych sieci należą: *Carrefour*, *Lulu*, *United*, *Safeer*, *Géant*, *Nesto*, *Spinneys*, *Al Maya*, *Al Madina*, *Choithrams*, *Shaklan*, *Baqer Mohebi*, *Aswaaq*, *Union Cooperative*, *Emirates Cooperative*, *Sharjah Cooperative*.⁸⁵ W 2017 r. hipermarkety odpowiadały za 56% sprzedaży detalicznej żywności, a supermarkety – za 20%.⁸⁶ Zarówno sieci międzynarodowe i lokalne poszerzają ofertę o produkty typu *private label*. Cechują się one dobrą jakością i niską ceną (20-30% niższą niż ceny produktów znanych marek) i są chętnie wybierane przez konsumentów.

Z uwagi na szybkie tempo życia i intensywny ruch drogowy, mieszkańcy ZEA robią duże zakupy w hipermarketach, a na co dzień zaopatrują się w żywność w mniejszych sklepach w najbliższej okolicy. Skłania to duże sieci do otwierania sklepów całodobowych o mniejszej powierzchni. Udział sklepów typu *convenience store* w sprzedaży detalicznej jest niewielki i wynosi 2%.

Warto zauważyć, że w trakcie pandemii COVID-19 funkcjonuje inny model robienia zakupów. Odnotowano ogromny wzrost zakupów spożywczych online z uwagi na większe bezpieczeństwo tej formy zakupów.⁸⁷

ZEA są również ważnym ośrodkiem biznesowym i turystycznym, w związku z czym hotele, restauracje oraz firmy cateringowe są ważnymi graczami na krajowym rynku gastronomicznym.⁸⁸

Rynek usług cateringowych dzieli się na dwie kategorie: usługi cateringowe podczas lotów i usługi cateringowe obsługujące platformy wiertnicze, morskie kontyngenty, statki wycieczkowe i towarowe itp.⁸⁹ Głównym podmiotem w ZEA świadczącym usługi cateringowe podczas lotów jest *Emirates Flight Catering*⁹⁰, spółka w której 90% udziałów posiadają

---

⁸⁵ Gulfnews: <https://gulfnews.com/living-in-uae/ask-us/where-can-i-shop-for-groceries-all-the-supermarkets-in-the-uae-1.1576074956329>

⁸⁶ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁸⁷ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

⁸⁸ Foodservice profile, the United Arab Emirates, Agriculture and Agri-Food Canada: http://publications.gc.ca/collections/collection_2015/aac-aafc/A74-2-2009-2-eng.pdf

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ United Arab Emirates Food & Drink Report, British Centres for Business: <http://www.chamberelancs.co.uk/wp-content/uploads/2016/02/UAE-Food-and-Drink-Sector-Report-by-the-BCB-February-2016-Sample.pdf>

największe na świecie linie lotnicze *Emirates*.⁹¹ Firma przygotowuje posiłki dla tego przewoźnika jak również dla innych linii lotniczych.

Oczekuje się, że zarówno emiracki rynek HoReCa jak również ruch pasażerski do ZEA dodatkowo wzrosną dzięki organizacji EXPO 2020 w Dubaju.

Hotele, restauracje i firmy cateringowe nie importują żywności bezpośrednio od eksportera, ale korzystają z usług lokalnych firm importowych i hurtowników. Najczęściej wybierają kilka źródeł zaopatrzenia, by zapewnić konkurencyjność cen i różnorodność towarów. Szefowie kuchni w restauracjach i hotelach często są odpowiedzialni za decyzje w kwestii dostaw, w związku z czym zagraniczni eksporterzy próbują dotrzeć do nich poprzez organizację pokazów kulinarnych. Sieci restauracyjne, np. *McDonald's*, w większości zaopatrują się od franczyzowych dostawców na zasadzie wyłączności.⁹²

Zauważa się rosnącą tendencję do jedzenia na mieście, zarówno przy okazji spotkań biznesowych jak i towarzyskich. Jedzenie na mieście jest typowe dla obcokrajowców pracujących w ZEA. Najwięcej punktów gastronomicznych znajduje się w Dubaju, gdzie funkcjonuje ich 16 000.⁹³ Prognozy zakładają utrzymanie trendu wzrostowego zarówno dla restauracji jak i dla innych punktów gastronomicznych.⁹⁴

Na popularności zyskuje nowy kanał dystrybucji: food trucki. W Dubaju powstały 2 parki food trucków i planuje się stworzenie 8 kolejnych. W kraju działa m.in. międzynarodowy operator food trucków *Roundup*. Władze emiratu ogłosiły plany przyznawania licencji food truckom.⁹⁵

G) STRATEGIE W ZAKRESIE DYSTRYBUCJI – AGENT CZY PRZEDSTAWICIELSTWO

- Większość polskich przedsiębiorców planujących wejście na rynek ZEA planuje skorzystanie z usług agenta. Tymczasem do rozważenia jest również opcja otwarcia przedstawicielstwa w tym kraju.
- Obserwuje się szczególną aktywność bezpośrednią zagranicznych podmiotów sektora rolno-spożywczego na rynku ZEA. Na miejscu działają przedstawiciele firm, jak również organizacje, agencji handlowych, grup dystrybucyjnych. Umożliwia to pozostawanie w stałym kontakcie z decydentami/ handlowcami/ agentami. Przedstawicielstwa reprezentują interesy swoich krajowych mocodawców. Do ich zadań należy czuwanie nad realizacją kontraktów, negocjacja cen, prezentacja ofert i próbek, uzgadnianie stanów

⁹¹ Emirates Flight Catering: <http://emiratesflightcatering.com/about-us/>

⁹² Foodservice profile, the United Arab Emirates, Agriculture and Agri-Food Canada: http://publications.gc.ca/collections/collection_2015/aac-aafc/A74-2-2009-2-eng.pdf

⁹³ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁹⁴ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 marca 2018 r.

⁹⁵ Alpen Capital, GCC Food Industry: <http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

magazynowych. Przedstawicielstwa zatrudniają również osoby miejscowe, które znają rynek i partnerów handlowych oraz posługują się językiem arabskim. Strategię tę stosują m.in. Francja, Niemcy, Nowa Zelandia, USA, Brazylia.⁹⁶

- Otwarcie przedstawicielstwa zalecane jest polskim przedsiębiorcom, którzy posiadają już odbiorców na rynku ZEA.⁹⁷ Źródła unijne podają, że środowisko biznesowe ZEA dobrze odbiera firmy, w których osoby odpowiedzialne za sprzedaż zlokalizowane są bezpośrednio w ZEA.⁹⁸
- W przypadku zakładania miejscowego przedstawicielstwa należy dokonać wyboru pomiędzy odpowiednią specjalną strefą ekonomiczną (*free zone*), a lokalizacją na bazie lokalnego prawa ZEA (*mainland*). W zależności od rodzaju działalności druga opcja może wymagać zawarcia umowy partnerskiej z obywatelem ZEA (tzw. sponsora) mającym oficjalnie min. 51% udziałów w kapitale spółki.⁹⁹
- Powyższy model prowadzenia działalności różni się od tych obowiązujących w innych częściach świata, działa jednak z powodzeniem od wielu lat i posiada odpowiednie uregulowania zapewniające prawa obu stronom. Jak podaje PAIH¹⁰⁰, często sponsor figuruje tylko w oficjalnych dokumentach i nie bierze udziału w codziennej działalności firmy. Z doświadczenia praktycznego podmiotu prowadzącego działalność na rynku ZEA, podział udziałów w praktyce może być też inny niż oficjalnie wymagany przez prawo¹⁰¹. Sponsor musi być obywatelem ZEA, pobiera uzgodnioną z góry opłatę roczną. W przypadku wyboru takiej formy działalności, warto wyszukać dobrze umocowanego sponsora, który pomoże w dotarciu do odpowiednich partnerów i kontaktów.¹⁰²
- Zaletami wyboru specjalnej strefy ekonomicznej są m.in.: możliwość posiadania 100% własności firmy przez firmę zagraniczną bez wymogu posiadania lokalnego sponsora lub agenta, zwolnienie z podatku od osób prawnych (terminowe i odnawialne na dalsze okresy), zwolnienie z podatków osobistych oraz podatków importowych i eksportowych, 100% repatriacja przychodów i zysków, długoterminowe opcje leasingu (do 25 lat) dostępne na korzystnych warunkach dla inwestorów, szybsze i tańsze procesy rekrutacyjne, dostępność udogodnień prawnych, mieszkaniowych, imigracyjnych itp., szybsza inkorporacja niż poza strefami oraz 100% darmowy transfer środków.¹⁰³

---

⁹⁶ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 15 listopada 2017 r.

⁹⁷ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

⁹⁸ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

⁹⁹ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹⁰⁰ Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH: https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf.

¹⁰¹ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹⁰² Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH: https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf.

¹⁰³ Materiały firmy Gulf Business Link LLC z dn. 26 stycznia 2021 r.

- Działalność w strefie *free zone* z perspektywy celnej oznacza, że firma znajduje się poza terytorium kraju (*mainland*). Umożliwia to bezpośrednią współpracę jedynie z innymi podmiotami zarejestrowanymi w strefach *free zone* lub podmiotami zagranicznymi. Do dystrybucji produktów na rynku ZEA potrzebny jest agent.¹⁰⁴
- Również zagraniczne firmy eksportujące produkty na rynek ZEA muszą powołać oficjalnego dystrybutora lub agenta (obywatela ZEA lub firmę posiadaną przez Emiraczyka i zarejestrowaną w Ministerstwie Gospodarki) w celu wprowadzenia produktów na rynek ZEA.¹⁰⁵
- Agenci w ZEA mają tendencję do wymagania od eksporterów, by nadali im wyłączność na import danego produktu/marki.¹⁰⁶ Zgodnie z informacjami przekazanymi przez *Dubai Municipality*, rejestracja produktu przez podmiot posiadający dostęp do administrowanego przez *Dubai Municipality* systemu FIRS (*Food Import and Re-export System*) nie wyklucza możliwości importu tego produktu do emiratu Dubaju przez inne podmioty. Z technicznego punktu widzenia każdy importer posiadający dostęp do ww. systemu może wybrać dowolny produkt z listy w celu jego importu.¹⁰⁷
- Przedsiębiorca działający z Polski nie może sam zarejestrować produktu w systemie, musi zrobić to za pośrednictwem firmy zarejestrowanej w ZEA.¹⁰⁸
- Proces rozwiązywania umowy zawartej z agentem może być bardzo skomplikowany. Należy starannie sporządzić treść takiej umowy.

H) Kluczowi gracze rynkowi¹⁰⁹

Lista głównych krajowych graczy na rynku ZEA w 2016 r.:

Nazwa firmy	Pochodzenie	Działalność	Lokalizacja fabryk
<i>Agthia Group</i>	Abu Zabi	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja/dystrybucja • 2 gałęzie – <i>Agri</i> i <i>Consumer Business</i> • <i>Agri</i> – mąki i pasze • <i>Consumer business</i> – wody i napoje, pasty, mrożone warzywa, pieczywo 	ZEA, Oman, Egipt, Turcja
<i>Al Dahra</i> ¹¹⁰	Abu Zabi	<ul style="list-style-type: none"> • Uprawa/produkcja/handel • Pasze dla zwierząt, ryż, mąka 	15 zakładów przetwórstwa pasz i 5 młynów zbożowych –

¹⁰⁴ Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH:

https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf.

¹⁰⁵ Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH:

https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf.

¹⁰⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁷ Informacje przekazane przez przedstawiciela *Dubai Municipality* podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 27 stycznia 2021 r.

¹⁰⁸ Informacje przekazane przez przedstawiciela *Dubai Municipality* podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 27 stycznia 2021 r.

¹⁰⁹ Alpen Capital, GCC Food Industry:

<http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

¹¹⁰ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 10 lutego 2019 r.

			ZEA, Egipt, KAS, RPA, USA, Hiszpania ¹¹¹
<i>Al Islami Foods</i>	Dubaj	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja/dystrybucja • Produkty halal: drób, produkty mięsne, owoce morza, dania gotowe do spożycia, przekąski, warzywa i przetwory 	2 zakłady w ZEA – <i>Jebel Ali Free Zone</i> i <i>Dubai Investment Park</i>
<i>Al Kabeer Group</i>	Dubaj	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja/dystrybucja • Drób, wołowina, owoce morza, owoce i warzywa, dania gotowe do spożycia, potrawy narodowe 	ZEA, KAS ¹¹²
<i>Al Khaleej Sugar</i>	Dubaj	Import, rafinacja cukru/ dystrybucja cukru i produktów cukrowych	1 zakład w ZEA – <i>Jebel Ali Free Zone</i>
<i>Dubai Refreshments</i>	Dubaj	Konfekcjonowanie i dystrybucja napojów firmy PepsiCo	2 zakłady w ZEA – Al Quoz (emirat Dubaju), Dibba (Fudżajra)
<i>Foodoco Holding</i>	Abu Zabi	<ul style="list-style-type: none"> • 4 gałęzie działalności • Import i dystrybucja produktów spożywczych i artykułów do domu • Usługi cateringowe • Opakowania spożywcze dla <i>private labels</i>, hoteli, restauracji itp. • Usługi logistyczne 	bd
<i>IFFCO International Foodstuffs</i>	Szardża	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja/dystrybucja • Produkty rolne i rolno-spożywcze: słodczyce, produkty zbożowe, warzywa, owoce, mrożonki, karmy dla zwierząt, oleje i tłuszcze. • Polimery i produkty opakowaniowe 	30 zakładów w 10 krajach
<i>National Food Products</i>	Abu Zabi	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja/dystrybucja • Produkty mleczarskie, napoje, wody • Produkty opakowaniowe • <i>Joint venture</i> z Arla Foods (Dania) 	bd
<i>Unikai Foods</i>	Dubaj	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja produktów mleczarskich i soków • Import/dystrybucja produktów spożywczych na Bliskim Wschodzie i w Północnej Afryce 	bd

¹¹¹ <http://www.aldahra.com/>

¹¹² Al Kabeer: <http://www.al-kabeer.com/>

2. DOSTĘP DO RYNKU

2.1 Możliwość eksportu¹¹³¹¹⁴

W wyniku prac podejmowanych przez polskie instytucje fitosanitarne i weterynaryjne, mających na celu ułatwienie i uregulowanie zagranicznej wymiany handlowej artykułami rolno-spożywczymi, aktualny dostęp do rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich przedstawia się następująco:

- na rynek ZEA można wysyłać mięso wieprzowe i jego przetwory, ale jest ono sprzedawane tylko w wyznaczonych sklepach;
- ustalone świadectwa zdrowia:
  - świadectwo zdrowia dla jaj konsumpcyjnych i produktów jajecznych
  - świadectwo zdrowia dla mięsa i produktów mięsnych
  - świadectwo zdrowia dla miodu i produktów pszczelich
  - weterynaryjne świadectwo zdrowia dla ryb i produktów rybnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi;
- w 2017 r. informowano o planach wejścia w życie *GCC Guide on Imported Food Controls* – dokumentu mającego na celu regulację importu artykułów żywnościowych do krajów GCC. Dokument zawierałby wzory świadectw zdrowia, które obejmowałyby wspólnie uzgodnione przez kraje GCC minimalne dane i oświadczenia; każdy kraj miałby prawo modyfikować świadectwa zdrowia na potrzeby importu na własny rynek poprzez rozszerzenie czy dodanie własnych pozycji do świadectwa.¹¹⁵ Prace nad wprowadzeniem ww. dokumentu zostały wstrzymane w 2018 r. przez tzw. konflikt katarski, który został rozwiązany w styczniu 2021 r. Planowany jest powrót do rozmów w sprawie dokumentu w 2021 r.¹¹⁶

2.2 Zakaz eksportu

W dniu 9 lutego 2021 r. służba weterynaryjna ZEA poinformowała Główny Inspektorat Weterynarii o wprowadzeniu zakazu importu nieprzetworzonego mięsa drobiowego i produktów z mięsa drobiowego, jak również nieprzetworzonych jaj konsumpcyjnych i produktów jajecznych z całego terytorium Polski w związku z potwierdzeniem występowania w Polsce ognisk wysoce zjadliwej grypy ptaków. Zakaz nie obejmuje mięsa drobiowego i produktów z mięsa drobiowego, jak również produktów jajecznych poddanych obróbce cieplnej. Ponadto w dalszym ciągu obowiązuje zakaz importu domowego i dzikiego żywego ptactwa, ptaków ozdobnych, jaj wylęgowych oraz ich produktów nieprzetworzonych termicznie do momentu ustabilizowania się sytuacji epizootycznej w Polsce w zakresie wysoce zjadliwej grypy ptaków.

---

¹¹³ Notatka o współpracy w dziedzinie rolnictwa z ZEA, MRiRW

¹¹⁴ Informacja na temat eksportu produktów pochodzenia zwierzęcego na rynek ZEA i Kataru, GIW: <https://www.wetgiw.gov.pl/handel-eksport-import/zjednoczone-emiraty-arabskie>

¹¹⁵ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 16 stycznia 2019 r.

¹¹⁶ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

2.3 Utrudnienia w eksporcie

2.3.1 Utrudnienia w handlu rolno-spożywczym

- **Świadectwo „halal”** – w przypadku eksportu wyrobów mięsnych wymóg przedłożenia świadectwa uboju rytualnego „halal” wystawionego przez organizację zatwierdzoną przez władze ZEA i wynikające z tego nieścisłości to znaczące utrudnienie dla polskich eksporterów.
UWAGA: Przy eksporcie do emiratu Abu Zabi i innych emiratów poza Dubajem¹¹⁷ uznawaną organizacją certyfikującą jest firma Halal Correct Poland z Łodzi, a w przypadku eksportu do Dubaju – zarówno powyższa firma, jak również Polski Instytut Halal w Poznaniu.¹¹⁸
- **Wymagające regulacje dot. halal** – część dystrybutorów posiada bardzo zaostrzone wymagania dot. uboju halal. Wymagania mogą dotyczyć np. organizacji oddzielnych biur zajmujących się dokumentacją dla produktów halal i nie-halal.¹¹⁹
- **Ograniczenie importu wieprzowiny** – import wieprzowiny jest ograniczony ze względu na kwestie religijno-obyczajowe (spożywanie wieprzowiny jest zakazane przez islam). Z uwagi na wysoki odsetek wyznawców innych religii w ogólnej liczbie ludności kraju, wieprzowina i jej przetwory są w ZEA dostępne. Dystrybucja tych produktów jest jednak ograniczona – trafiają do wybranych podmiotów branży HoReCa albo nielicznych sieci handlowych mających dostosowane do wymogów odrębne alejki lub pomieszczenia oznaczone „For non-Muslims only”. Te same zasady dotyczą produktów zawierających żelatynę.¹²⁰ Licencję na sprzedaż wieprzowiny posiada aktualnie ok. 170 sklepów w ZEA.¹²¹ W ZEA obowiązuje zakaz promocji wieprzowiny.¹²²
- **Ograniczenie importu alkoholu**¹²³ – zakup i konsumpcja alkoholu podlega ścisłym regułom i nie jest dozwolona we wszystkich Emiratach (zakaz sprzedaży i konsumpcji obowiązuje w Emiracie Szardża). Te same zasady dotyczą produktów zawierających alkohol (np. słodczy). Stawka celna dla alkoholu wynosi 50%. W ZEA obowiązuje zakaz promocji alkoholi.¹²⁴

¹¹⁷ Adres strony internetowej, na której znajduje się lista:

<http://halal.ae/OpenData/HalalCertificationBodieswithESMA>

¹¹⁸ Informacje przekazane przez przedstawiciela Dubai Municipality i przedstawiciela Ambasady RP w Abu Zabi podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹¹⁹ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹²⁰ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹²¹ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹²² Informacje przekazane przez Ambasadę RP w Abu Zabi podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹²³ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹²⁴ Informacje przekazane przez Ambasadę RP w Abu Zabi podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

- **Certyfikat EQM dla wody butelkowanej, mleka i produktów mlecznych oraz napojów i soków**¹²⁵¹²⁶ – woda butelkowana, mleko i produkty mleczne oraz napoje i soki sprzedawane na rynku ZEA posiadać muszą certyfikat EQM. Wymóg ten jest szczególnie problematyczny dla małych i średnich przedsiębiorstw ze względu na wysokie koszty i uciążliwą procedurę. Pozyskanie logo na trzy lata wynosi 16-26 tys. AED (podobna wartość w PLN) dla marki, fabryki i kategorii produktowej. Do bardzo wysokich kosztów certyfikacji należy doliczyć dodatkowo koszty wizyt audytorów u producenta oraz koszty proceduralne. Konsekwencje naruszenia przepisów obejmują: anulowanie licencji handlowej, unieważnienie świadectw zgodności oraz obciążenie kosztami usunięcia produktów z rynku. Istnieje możliwość wprowadzenia obowiązku certyfikacji EQM w przypadku innych produktów spożywczych w przyszłości.¹²⁷
- **Obowiązek certyfikacji ECAS** – obowiązek certyfikacji ECAS (*Emirates Conformity Assessment Scheme*) dot. eksportu napojów energetycznych, produktów ekologicznych i miodu do ZEA.¹²⁸
- **Podatek akcyzowy** – w 2017 r. w ZEA wprowadzony został podatek akcyzowy od tytoniu (100%), napojów energetycznych (100%), napojów gazowanych z wyłączeniem czystej wody gazowanej (50%).¹²⁹
- **Podatek cukrowy** – od stycznia 2020 r. w ZEA obowiązuje tzw. podatek cukrowy (w wysokości 50% od sprzedaży detalicznej) obejmujący napoje słodzone, w tym soki. Wielu dystrybutorów zrezygnowało z obrotu tymi produktami.^{130 131}
- **Ogromna konkurencja na rynku, konkurencja cenowa** – firmy wchodzące na rynek muszą liczyć się z ogromną konkurencją międzynarodową i lokalną. Zgodnie z informacjami podanymi przez dawne WPHI w Abu Zabi, marki polskie nie są na tyle znane, aby za produkty polskie oferowano ceny takie jak dla produktów z Europy Zachodniej. Dystrybutorzy proponują polskim producentom stawki zbliżone do hinduskich, które są zbyt niskie i są niższe niż koszty produkcji.
- **Brak ochrony unijnych oznaczeń geograficznych.**¹³²

¹²⁵ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 16 lipca 2018 r., 6 sierpnia 2018 r. i 23 września 2018 r.

¹²⁶ Materiały informacyjne spółki Raquam Consultancy z dn. 6 lutego 2020 r.

¹²⁷ Materiały firmy Raquam Consultancy z dn. 27 stycznia 2021 r.

¹²⁸ *Ibidem*.

¹²⁹ The National: <https://www.thenational.ae/business/economy/uae-records-high-compliance-with-tobacco-and-fizzy-drinks-tax-1.782405>

¹³⁰ Informacje przekazane przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

¹³¹ PWC Middle East: <https://www.pwc.com/m1/en/services/tax/me-tax-legal-news/2019/uae-definition-sugar-sweetened-beverages-excise-tax-purposes-what-do-next.html>

¹³² The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

2.3.2 Utrudnienia ogólne

- Firmy funkcjonujące w strefach ekonomicznych lub firmy eksportujące na rynek ZEA muszą powołać oficjalnego dystrybutora lub agenta (obywatela ZEA lub firmę posiadaną przez Emiratczyka i zarejestrowaną w Ministerstwie Gospodarki) w celu wprowadzenia produktów na rynek.¹³³
- Agenci w ZEA mają tendencję do wymagania od eksporterów, by nadali im wyłączność na import danego produktu/marki.¹³⁴ Zgodnie z informacjami przekazanymi przez *Dubai Municipality*, rejestracja produktu przez podmiot posiadający dostęp do administrowanego przez *Dubai Municipality* systemu FIRS (*Food Import and Re-export System*) nie wyklucza możliwości importu tego produktu do emiratu Dubaju przez inne podmioty. Z technicznego punktu widzenia każdy importer posiadający dostęp do ww. systemu może wybrać dowolny produkt z listy w celu jego importu.¹³⁵
- W przypadku większości sektorów zagraniczne firmy mogą posiadać maksymalnie 49% udziału w firmach lokalnych (wyjątkiem są strefy wolnego handlu).
UWAGA: W lipcu 2019 r. władze ZEA ogłosiły, że w przypadku wybranych sektorów zwiększają dopuszczalny udział kapitału zagranicznego w lokalnie zarejestrowanych firmach do 100%. Dotyczy to 13 sektorów, w tym sektora rolnego (m.in. w zakresie produkcji paneli słonecznych, transformatorów mocy, zielonej technologii czy elektrowni hybrydowych). Do decyzji lokalnych władz poszczególnych emiratów należeć będzie wysokość udziałów w poszczególnych inwestycjach.¹³⁶¹³⁷
- Trudności w wypowiedzeniu umów pośrednictwa handlowego, nawet w przypadkach braku powodzenia lokalnego agenta.¹³⁸ Zagraniczne firmy ponoszą wysokie koszty takiego wypowiedzenia. Jeżeli warunki umowy nie są jednoznacznie określone, proces jej rozwiązania może być bardzo skomplikowany. Należy starannie sporządzić treść umowy podczas wyboru agenta.¹³⁹
- Brak bezpośredniej współpracy między bankami Polski ZEA skutkuje droższymi i dłuższymi przelewami. Zdarza się, że przelewy się „zawieruszają”.¹⁴⁰
- Dużym problemem jest opóźnianie zapłat przez partnerów emirackich, często bez rekompensaty finansowej. Dotyczy to także zamówień publicznych.¹⁴¹

¹³³ Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH:
https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ Informacje przekazane przez przedstawiciela *Dubai Municipality* podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 27 stycznia 2021 r.

¹³⁶ Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-07-02/u-a-e-eases-rules-on-100-foreign-ownership-to-lure-investment>

¹³⁷ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 21 stycznia 2020 r.

¹³⁸ East Analytics: <http://eastanalytics.com/pl/doradztwo-zea/>

¹³⁹ Przewodnik po rynku Zjednoczonych Emiratów Arabskich, PAIH:
https://www.trade.gov.pl/pl/f/v/471203/PPE_PL_Przewodnik%20po%20rynku%20ZEA.pdf

¹⁴⁰ Materiały ZBH Dubaj z dn. 7 stycznia 2019 r.

¹⁴¹ United Arab Emirates Trade Irritants, EU DEL Abu Dhabi

- ZEA posiada jedną z najwyższych opłat za rejestrację znaku handlowego.¹⁴²
- Niesprzyjające warunki otrzymania kredytów, rozpoczęcia działalności i rozwiązania niewypłacalności.¹⁴³ Emiracyzcy niechętnie inwestują swój kapitał w biznesy obcokrajowców. Bardzo trudno jest uzyskać kredyt operacyjny nowej firmie na rynku.¹⁴⁴
- Nagłe decyzje legislacyjne – prawo potrafi zmieniać się nieoczekiwanie i szybko.¹⁴⁵
- Słaba rozpoznawalność Polski na rynku emirackim.¹⁴⁶
- Skomplikowany system ekonomicznych regulacji prawnych.
- Konieczność uzyskania pozwoleń eksportowych i importowych, handlowych i budowlanych.
- Wysoki poziom barier ochronnych.
- Faworyzowanie krajowych producentów w zamówieniach publicznych.
- Przepisy utrudniające lub eliminujące handel towarami importowanymi.
- Trudności wynikające z braku odpowiedniej infrastruktury.
- Złożoność i niejasne procedury celne.
- Duża liczba postępowań antydumpingowych.¹⁴⁷

2.4 Eksport produktów rolno-spożywczych przez emirat Dubaju¹⁴⁸¹⁴⁹

UWAGA: ponad 80% towarów trafia do ZEA przez port Jebel Ali w Dubaju.¹⁵⁰

• Rola importera (agenta):

- rejestracja produktów (wymagana) i proces oceny etykiet (zalecane) przed wysyłką w systemach *Dubai Municipality*, wpłacenie depozytu 15 000 AED (refundowalne);
- postępowanie zgodnie z procedurami kontrolnymi w celu dopuszczenia produktów na rynek;
- dostarczenie kompletu dokumentów do portu dostawy;
- importer musi posiadać pozwolenie na handel żywnością, zarejestrować swoją działalność w systemie *Dubai Municipality*, posiadać wszystkie dokumenty wymagane w celu importu żywności.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ Doing Business, World Bank:

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/united-arab-emirates>

¹⁴⁴ Materiały ZBH Dubaj z dn. 7 stycznia 2019 r.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁴⁷ Materiały Prywatnego Biura H.H Sheikha Ahmeda Bin Faisala Al Qassimi z dn. 26 stycznia 2021 r.

¹⁴⁸ The [Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates \(CHAFEA\)](https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁴⁹ Materiały Dubai Municipality z dn. 27 stycznia 2021 r.

¹⁵⁰ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

- **Rola eksportera:**

- spełnienie wymogów dotyczących produktu, okresu przydatności, etykiety;
- przygotowanie kompletu dokumentów;
- przeprowadzenie testów laboratoryjnych przed wysyłką w celu określenia, czy produkt nadaje się do spożycia (niekonieczne, choć rekomendowane).

- **Wymagana zawartość etykiety:**¹⁵¹

- numer kodu kreskowego;
- nazwa produktu;
- nazwa marki;
- masa/objętość netto;
- kraj pochodzenia;
- lista składników;
- data produkcji i ważności;
- instrukcja przechowywania;
- nazwa producenta;
- lista dodatków do żywności (jeżeli dotyczy);
- instrukcje użytkowania;
- ostrzeżenia (jeżeli dotyczy).

Etykieta powinna zostać sporządzona w języku arabskim (odpowiednie są też etykiety dwujęzyczne, np. w języku arabskim i angielskim).

UWAGI:

- powyższe informacje dot. wymogów w zakresie etykietowania przekazane zostały przez przedstawiciela *Dubai Municipality* w dn. 27 stycznia br. wraz z informacją, że w czasie pandemii COVID-19 *Dubai Municipality* akceptuje produkty bez etykiet w języku arabskim **do odwołania**;
- od sierpnia 2020 r. w ZEA obowiązuje nowa norma w zakresie etykiety (*UAE 2233:2019 Requirements of nutritional labeling*), która rozszerza ww. wymagania. Do najważniejszych zmian w stosunku do obowiązującej wcześniej normy (2233:2017) należą: konieczność podania informacji o zawartości dodanego cukru i cholesterolu, zwiększenia i pogrubienia czcionki w zakresie informacji o wartościach odżywczych, kaloriach i sugerowanej wielkości porcji oraz stosowania dodatkowych zasad zaokrąglania wartości odżywczych. Norma rozszerza także listę alergenów, nakazuje podanie informacji o alergenach oraz graficzne wyróżnienie ich na liście składników (np. poprzez kursywę, pogrubienie itp.). Wprowadza zakaz nazywania napojów roślinnych „mlekami” roślinnymi. Nakłada także obowiązek podania ostrzeżeń dotyczących szerokiej kategorii produktów. Dodatkowo norma reguluje przepisy w zakresie oświadczeń żywieniowych, zdrowotnych i porównawczych, w przypadku oświadczeń zdrowotnych powołując się na prawo UE.¹⁵²
- od stycznia 2022 r. planowane jest wprowadzenie obowiązkowej informacji w postaci tzw. oznakowania świetlnego (*traffic light labeling*) dla żywności, zgodnie

---

¹⁵¹ Materiały *Dubai Municipality* z dn. 27 stycznia 2021 r.

¹⁵² Materiały firmy *Raqam Consultancy* z dn. 27 stycznia 2021 r.

z którym światło zielone, żółte i czerwone wskazywałoby, na ile produkt jest bogaty w tłuszcze, tłuszcze nasycone, cukier i sól. Nie dotyczy to produktów nieprzetworzonych, produktów przetworzonych jedynie poprzez dojrzewanie, wody, niektórych ziołowych i owocowych naparów i herbat, napojów energetycznych, gum do żucia, napojów gazowanych oraz aromatyzowanych napojów niegazowanych na bazie wody.¹⁵³

- **Wymagane dokumenty:**

Towary powinny zostać dostarczone wraz z odpowiednimi dokumentami administracyjnymi, w tym z dokumentami przewozowymi (tzw. *packing list*), które są podstawą do przeprowadzenia kontroli. W zależności od produktu należy dołączyć do tego odpowiednie certyfikaty, m.in.:

- świadectwo zdrowia wystawione przez właściwy organ kraju eksportera

UWAGA: w czasie pandemii COVID-19 *Dubai Municipality* akceptuje kopie świadectw zdrowia **do odwołania**;

- w przypadku mięsa i produktów mięsnych – certyfikat halal zawierający logo jednostki certyfikującej, wystawiony przez zatwierdzoną jednostkę certyfikującą;

- w przypadku produktów rybołówstwa – certyfikat informujący, że ryby/owoce morza nie były karmione białkiem wieprzowym lub jego produktami ubocznymi;

- certyfikat ekologiczny (w przypadku, gdy etykieta wskazuje na produkt ekologiczny). MOCCAE honoruje certyfikat ekologiczny UE;

- certyfikat „wolne od GMO” (w przypadku, gdy etykieta wskazuje na produkt wolny od GMO);

- ew. inne certyfikaty, w zależności od produktu.

Materiały przekazane przez *Dubai Municipality* wskazują, że **dostawy** importowanych produktów spożywczych są **najczęściej wstrzymywane z następujących powodów**:¹⁵⁴

- niezgodność certyfikatów (brak odpowiednich świadectw lub certyfikatów, dołączanie kopii zamiast oryginałów świadectw lub certyfikatów, świadectwo zdrowia niespełniające wymogów)

UWAGA: zgodnie z informacją przekazaną w dn. 27 stycznia br. w czasie pandemii COVID-19 *Dubai Municipality* akceptuje produkty bez etykiet w języku arabskim **do odwołania**;

- niezgodność etykiety (m.in. brak etykiety w języku arabskim, nieczytelna etykieta w języku arabskim, pojedyncze opakowania bez etykiety, brak podanego kraju pochodzenia lub kraj pochodzenia niepodany w języku arabskim, składniki źle zapisane w języku arabskim, podanie dwóch różnych krajów pochodzenia i terminów przydatności)

UWAGA: w czasie pandemii COVID-19 *Dubai Municipality* akceptuje produkty bez etykiet w języku arabskim **do odwołania**;

- przekroczenie terminu przydatności;

---

¹⁵³ Materiały firmy Raqam Consultancy z dn. 27 stycznia 2021 r.

¹⁵⁴ Materiały *Dubai Municipality* z dn. 26 stycznia 2021 r.

- użycie zabronionych znaków / słów;
- użycie nieokreślonych składników spożywczych;
- nieodpowiedni wynik testów laboratoryjnych.

Szczegółowe informacje:

http://www.foodsafe.ae/pic/requirements/Food_Import_and_Export_Requirements_Eng.pdf

3. WYMIANA HANDLOWA Z POLSKĄ¹⁵⁵

3.1 Dane handlowe

Polski eksport nie natrafia na szczególne przeszkody administracyjne w dostępie do rynku emirackiego. Stawka w imporcie wynosi 5% ad valorem. Około 400 pozycji (w tym głównie artykuły żywnościowe i lekarstwa) jest wolnych od obciążeń. Towary importowane do specjalnych stref ekonomicznych są zwolnione z opłat celnych.¹⁵⁶

Eksport rolno-spożywczy	
Wartość (I-XI 2020r.)	65,9 mln EUR
Wartość w roku poprzedzającym (2019 r.)	64,8 mln EUR
Struktura towarowa (I-XI 2020r.)	Produkty mleczne 28% Przetwory zbożowo-mączne 25% Wyroby cukiernicze 12% Tytoń i wyroby tytoniowe 6% Kawa, herbata 5% Owoce (w tym orzechy) i przetwory 2% Mięso podroby i przetwory (z drobiu) 2% Mięso podroby i przetwory (bez drobiu) 2% Pozostałe produkty 18%
Tendencja	Wzrost
Import rolno-spożywczy¹⁵⁷	
Wartość (I-XI 2020r.)	5,8 mln EUR
Wartość w roku poprzedzającym (I-XI 2019 r.)	3,4 mln EUR
Struktura towarowa (I-XI 2020r.)	Herbata 98% Pozostałe produkty 2%

¹⁵⁵ Opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych MF, 2020 r. dane wstępne.

¹⁵⁶ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 23 stycznia 2018 r.

¹⁵⁷ Import według kraju pochodzenia.

Tendencja	Wzrost
Saldo	
Wartość (I-XI 2020r.)	56,9 mln EUR

3.2 Obecność polskich produktów na rynku ZEA

Na rynku ZEA obecnych jest szereg polskich produktów, w tym: ciastka *Bergen*, soki i musy owocowe *Kubuś*, produkty *Bakalland*, produkty *Flis*, kurczaki mrożone *Cedrob*, budyń *Delecta*, granola i batony *Sante*, wafle ryżowe *Kupiec*, *Jeżyki*, śledzie *Lisner*, krówki *ZPC Milanówek* i *Mieszko*, mrożonki owocowo-warzywne *Hortex*, czekolada *Wawel*, a także inne polskie produkty pod marką własną (napoje gazowane i herbaty mrożone, napoje izotoniczne i energetyczne, lody, mleko UHT, kawa instant).¹⁵⁸ Od grudnia 2020 r. polskie jabłka pojawiły się w marketach grupy LULU, są w ofercie sklepów internetowych.¹⁵⁹

Linie *Flydubai* rozpoczęły przewóz lotniczy towarów na trasie z Krakowa do Dubaju. Dotyczy to m.in. produktów spożywczych oraz owoców o krótkim terminie do spożycia.¹⁶⁰

4. WSPÓŁPRACA HANDLOWA – PRODUKTY O POTENCJALE EKSPORTOWYM

4.1 Drób (certyfikowany halal)

Drób jest popularnym produktem w ZEA ze względu na tradycje kulinarne i religię państw arabskich. Konsumpcja per capita drobiu w ZEA nieustannie wzrasta (7% CAGR w latach 2012-2017, prognozy 8% CAGR na lata 2018-2021)¹⁶¹, jest to najczęściej konsumowane mięso w tym kraju. Drób importowany chętnie kupują m.in. lokalni rolnicy, których własne możliwości nie są adekwatne do możliwości zbytu. Drób z importu jest również kierowany do lokalnego przemysłu przetwórczego.

W ZEA rozwinięta jest lokalna produkcja drobiu, zaspokaja ona jednak jedynie ok. 10% zapotrzebowania na ten produkt.¹⁶²

¹⁵⁸ Materiały ZBH Dubaj z dn. 7 stycznia 2019 r.

¹⁵⁹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 26 stycznia 2021 r.

¹⁶⁰ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 listopada 2018 r.

¹⁶¹ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁶² The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

Produkt perspektywiczny również ze względu na wysoki poziom konsumpcji oraz możliwość re-eksportu do KAS, Iraku, Iranu, Omanu, Jemenu, Kataru, Bahrajnu.¹⁶³

Dystrybucja (2017):¹⁶⁴

- mięso świeże (nie tylko drobiowe): 46,6% przez kanał detaliczny, 43,6% przez gastronomię, 9,8% przez instytucje;
- przetwory mięsne (nie tylko drobiowe): w przeważającej większości kanał detaliczny (supermarkety, niezależne małe sklepy spożywcze, sklepy typu *convenience* i inne).
- rdzenni Emiratczycy najchętniej kupują świeże mięso na targach, co w ich opinii jest gwarantem świeżości produktu. Obcokrajowcy mieszkający w ZEA kupują te produkty w nowoczesnych punktach detalicznych np. supermarketach.

Profil konsumenta i trendy konsumenckie:¹⁶⁵

- konsumenci w ZEA zwracają uwagę na świeżość mięsa. Przejawia się to m.in. preferencją w kierunku mięsa o różowym kolorze, który utożsamia się z wysoką jakością;
- konsumenci najczęściej kupują całe kurczaki. Rośnie jednak sprzedaż mięsa bez kości;
- istotna jest oferowana masa drobiu. W przypadku kurczaków optymalna masa wynosi ok. 1 kg;
- 60% rynku mrożonych produktów mięsnych stanowi drób. Na popularności wzrastają zmrożone lub schłodzone stripsy, nuggetsy lub kotlety do burgerów z drobiu;
- produkty perspektywiczne dla polskiej branży drobiarskiej: mięso kalibrowane i przetworzone.¹⁶⁶

Zastrzeżenia:¹⁶⁷

- ceny drobiu oferowanego przez polskie zakłady są zdecydowanie wyższe niż oferuje konkurencja, co jest obecnie największą barierą handlową;¹⁶⁸
- ogromna konkurencja, najwięksi gracze na rynku to: *Cascade Marine LLC* (najstarszy gracz posiadający rzeszę lojalnych klientów, 1/5 wartości rynku), *Al Islami*, *Americana Group*, *Brf Brasil Foods SA* i inne.

---

¹⁶³ Alpen Capital, GCC Food Industry:

<http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

¹⁶⁴ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁶⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁶ Materiały ZBH Dubaj z dn. 13.03.2018 r.

¹⁶⁷ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁶⁸ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 18 grudnia 2018 r.

4.2 Zboża i produkty zbożowe¹⁶⁹¹⁷⁰

Produkty zbożowe zajmują jedną z najważniejszych pozycji w rankingu sprzedaży w ZEA. Najwyższy wzrost sprzedaży w tej kategorii w ostatnich latach odnotowały produkty pakowane. Wzrasta m.in. sprzedaż płatków śniadaniowych, makaronów.¹⁷¹

Profil konsumenta i trendy konsumenckie:

- zainteresowanie produktami prozdrowotnymi typu pieczywo z mąki owsianej, pieczywo wieloziarniste i bezglutenowe, płatki owsiane, „zdrowe” mieszanki zbożowe itp.;
- dobra opinia produktów piekarniczych z UE;
- duży wzrost sprzedaży makaronów podczas pandemii (produkt gromadzony na potrzeby indywidualnych zapasów);¹⁷²
- umiarkowany, lecz stabilny wzrost sprzedaży płatków śniadaniowych, zwłaszcza tzw. „zdrowych” płatków.¹⁷³

Zastrzeżenia:

- produkty piekarnicze są tradycyjnie spożywane w ZEA, odnotowano jednak spadek ich konsumpcji podczas pandemii COVID-19;¹⁷⁴
- wyroby piekarnicze – silna konkurencja ze strony małych piekarni (połowa rynku piekarniczego w ZEA) i lokalnych firm (*Modern Bakery LLC, Almarai Co Ltd, Americana Group, IFFCO Group*);
- płatki śniadaniowe – silna konkurencja ze strony marek międzynarodowych (głównie *Kellogg* i *Nestle*) oraz negatywna opinia *Dubai Municipality* na temat tego produktu (instytucja przeprowadziła szereg kampanii przeciwko podawaniu płatków śniadaniowych dzieciom).

4.3 Wyroby czekoladowe i cukiernicze¹⁷⁵

Konsumpcja czekolady i wyrobów cukierniczych w ZEA odnotowała dynamiczny wzrost w latach 2012-2017. ZEA znajdują się na siódmym miejscu na świecie pod względem wydatków per capita na słodycze. Czekolady i batony czekoladowe odpowiadają za 76% konsumpcji w kategorii

---

¹⁶⁹ Alpen Capital, GCC Food Industry:

<http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

¹⁷⁰ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁷¹ Euromonitor: <https://www.euromonitor.com/rice-pasta-and-noodles-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁷² EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/rice-pasta-and-noodles-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁷³ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/breakfast-cereals-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁷⁴ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/baked-goods-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁷⁵ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

wyrobów czekoladowych. W przypadku wyrobów cukierniczych dominują landrynki, gummy, żelki i ciągliwe cukierki.

Dystrybucja:

Kanał detaliczny. Ze względu na temperaturę głównymi punktami dystrybucyjnymi są hipermarkety i supermarkety.

Profil konsumenta i trendy konsumenckie:

- batony czekoladowe kupują głównie osoby poniżej 25. roku życia;
- ze względu na silne trendy prozdrowotne rośnie popularność ciemnych czekolad (bogatych w antyoksydanty), czekolad bez cukru, bez glutenu, ze zmniejszoną ilością tłuszczu, ekologicznych itp.;
- słodycze premium znajdują szeroką klientelę wśród najzamożniejszych mieszkańców ZEA;
- wyroby cukiernicze są najczęściej wybierane przez ludzi poniżej 25. roku życia, którzy stanowią połowę populacji ZEA;
- konsumenci w ZEA są otwarci na nowości takie jak niestandardowe smaki i rodzaje produktów (np. czekolada z mleka wielbłądziego). Coraz więcej osób poszukuje niszowych i ekskluzywnych produktów. Słodycze premium są częstym wyborem na prezenty świąteczne (z okazji Eid, Bożego Narodzenia itp.);
- prognozuje się wzrost wartości rynku czekolady i sprzedaży czekolady w 2020 r. spowodowany pandemią COVID-19.¹⁷⁶

Zastrzeżenia:

- prognozowany jest niewielki spadek sprzedaży produktów cukierniczych w 2020 r.¹⁷⁷
- trendy prozdrowotne i 5% podatek VAT nałożony m.in. na słodycze w styczniu 2018 r. mogą spowolnić wzrost konsumpcji czekolady w ZEA;
- sprzedaż słodyczy i konsumpcja zawierających alkohol lub żelatynę (produkty 'haram' zakazane przez islam) podlegają ograniczeniom;
- rynek zdominowany przez ogromne międzynarodowe koncerny, z czego niektóre posiadają zakłady produkcyjne na miejscu (np. *Mars Inc*, *Nestle*). Głównym graczem na rynku wyrobów czekoladowych jest *Mars Inc* (40% wartości sprzedaży detalicznej). Liderem na rynku wyrobów cukierniczych jest firma *Haribo Middle East*, która w 2019 r. prześcignęła *Perfetti Van Melle*;
- duża konkurencja i popularność słodyczy z krajów które wyrobiły sobie dobrą markę wśród konsumentów (np. czekolada z Belgii).

---

¹⁷⁶ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/chocolate-confectionery-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁷⁷ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/sugar-confectionery-in-the-united-arab-emirates/report>

4.4 Owoce i warzywa¹⁷⁸

Analicyści przewidują, że wysoki indeks siły nabywczej oraz rosnący trend prozdrowotny w ZEA wpłyną na dynamikę wzrostu popytu na świeże warzywa i owoce, jak również przetwory owocowe i warzywne.

Prognozuje się wzrost sprzedaży świeżych owoców i warzyw w latach 2018-2021 – o 20% (CAGR) w przypadku warzyw i 15% (CAGR) w przypadku owoców. W 2017 r. wartość sprzedaży tych produktów wyniosła 1,4 mld EUR w przypadku warzyw i 1,3 mld EUR w przypadku owoców.¹⁷⁹ ZEA są głównym importerem owoców i warzyw na Bliskim Wschodzie oraz 16. importerem tych produktów na świecie.¹⁸⁰ Niektóre kraje Bliskiego Wschodu, np. Egipt, Oman, Jordania, Liban i Jemen, nie mogą eksportować świeżych owoców i warzyw do ZEA z powodu nadmiernego użycia pestycydów.

Emiracki rynek przetworów oferuje szeroką gamę produktów dla różnych grup odbiorców. W 70% składa się on z produktów mrożonych. Konsumpcja zarówno mrozonek, jak i innych przetworów owocowych i warzywnych, systematycznie rośnie. Najwyraźniejszy trend zaobserwować można w przypadku mrożonych owoców – przede wszystkim owoców miękkich.

W przypadku polskich jabłek największy potencjał eksportu ma odmiana *Royal Gala*.

Dystrybucja (2017):

- świeże owoce: 50,4% przez kanał detaliczny (głównie supermarkety, lecz również targi rolne, targi owocowo-warzywne), 39,5% przez gastronomię, 10,1% przez instytucje;
  - świeże warzywa: 77,5% przez kanał detaliczny (jw.), 17,9% przez gastronomię, 4,6% przez instytucje;
  - przetwory owocowe i warzywne: sprzedawane głównie w hipermarketach, supermarketach, niezależnych małych sklepach spożywczych.
- Najwięksi gracze na rynku detalicznym importują produkty bezpośrednio, głównie z Indii i Sri Lanki.

Profil konsumenta i trendy konsumenckie:

- wzrasta zapotrzebowanie na owoce „egzotyczne” dla mieszkańców ZEA (np. borówki, czereśnie, truskawki);
- konsumenci w ZEA preferują słodkie smaki, zwłaszcza w przypadku owoców;
- część konsumentów kieruje się ceną podczas zakupu codziennie stosowanych produktów (np. pomidory, cebule). Cena ma dużo mniejsze znaczenie w przypadku „egzotycznych” owoców;
- rośnie popularność produktów ekologicznych;

¹⁷⁸ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFAE): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁷⁹ Materiały ZBH Dubaj z dn. 13.03.2018 r.

¹⁸⁰ Alpen Capital, GCC Food Industry: <http://www.alpencapital.com/downloads/reports/2017/GCC-Food-Industry-Report-February-2017.pdf>

- przetwory owocowe i warzywne zazwyczaj produkowane są pod konkretne grupy konsumentów, którzy są tradycyjnymi odbiorcami danego produktu. Mrożonki owocowe i warzywne są popularne wśród wszystkich grup konsumentów;
- w czasie pandemii COVID-19 odnotowano ogromny wzrost konsumpcji owoców i warzyw z uwagi na ich właściwości odżywcze.^{181 182} Wzrasta m.in. zainteresowanie roślinami strączkowymi, które są uznawane za zdrową żywność. Strączki chętnie konsumowane są przez imigrantów z Azji Południowej.¹⁸³
- do najpopularniejszych przetworów warzywnych podczas pandemii COVID-19 należały przetwory z pomidorów, m.in. z uwagi na ich wykorzystanie w popularnej i relatywnie prostej kuchni włoskiej i meksykańskiej.¹⁸⁴

Zastrzeżenia:

- rosnąca produkcja krajowa po konkurencyjnych cenach wspierana przez rząd ZEA;¹⁸⁵
- w przypadku przetworów owocowych i warzywnych – konkurencja w postaci firm zlokalizowanych na miejscu (*Gulf Food Industries, General Mills Inc, Del Monte Foods*) i międzynarodowych dostawców;
- w przypadku świeżych owoców i warzy – ugruntowane i trwałe relacje handlowe z niektórymi krajami, decydująca może być odległość.

4.5 Mleko i produkty mleczne^{186 187}

Emiracki rynek mleka i jego produktów znacznie zwiększył się w ostatnich latach. Prognozy przewidują kontynuację tego trendu w spowolnionym tempie.

Największy udział w emirackim rynku mleka i jego produktów mają napoje mleczne. Kolejne miejsca zajmują jogurty i mleczne produkty fermentowane oraz sery.

Rynek oferuje szeroką gamę produktów tradycyjnych dla regionu i „zachodnich”, zarówno z mleka krowiego jak i owczego, koziego, wielbłądziego.

Produkcja lokalna skupiona jest wokół mleka, jogurtu i labanu. W przypadku tych produktów, produkty importowane stanowią jedynie 24%, 13% i 11% rynku (odpowiednio). Import odgrywa ważną rolę w przypadku

¹⁸¹ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/vegetables-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁸² EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/fruits-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁸³ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/vegetables-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁸⁴ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/processed-fruit-and-vegetables-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁸⁵ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 6.02.2019 r.

¹⁸⁶ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chafea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁸⁷ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/dairy-in-the-united-arab-emirates/report>

pozostałych produktów mleczarskich. Największy udział w imporcie produktów mlecznych do ZEA mają mleko słodzone i śmietanka słodzona, mleko niesłodzone i sery.

Dystrybucja:

Produkty mleczne dystrybuowane są przez kanał detaliczny, przede wszystkim przez hipermarkety, supermarkety i niezależne małe sklepy spożywcze.

Profil konsumenta i trendy konsumenckie:

- napoje mleczne to ważny element diety Emiratczyków. Większość konsumentów wybiera tradycyjne produkty, przede wszystkim świeże mleko o pełnej zawartości tłuszczu. Emiratczycy bardziej skłaniają się ku świeżym niż przetworzonym produktom mlecznym;
- jogurty naturalne to tradycyjny składnik kuchni Emiratczyków, jak i obcokrajowców zamieszkujących ZEA. Jogurty naturalne są konsumowane w tych samych ilościach co smakowe (najpopularniejszym smakiem jest truskawkowy). Emiratczycy wykazują preferencję w kierunku produktów fermentowanych takich jak laban;
- w przypadku mleka i jogurtów pierwszym wyborem konsumentów są produkty pochodzenia lokalnego. Zwłaszcza grupa Emiratczyków wykazuje dużą lojalność wobec lokalnych marek;
- rośnie konsumpcja serów miękkich i twardych, z czego popularniejsze są sery twarde. Rynek nieprzetworzonych serów jest obecnie największy. Rośnie także rynek serów przetworzonych (przede wszystkim serków kanapkowych). Materiały unijne dostrzegają szczególny potencjał eksportowy serów, zwłaszcza serów twardych;
- wybór rodzaju sera zależy od przyzwyczajzeń kulinarnych. Przykładowo sery typu feta lub brie są najczęściej konsumowane przez „zachodnich” obcokrajowców;
- obcokrajowcy o mniejszych dochodach skłaniają się ku tańszym serom paczkowanym. Supermarkety oferują sery pod markami własnymi w tańszych cenach;
- ze względu na dużą liczbę Azjatów mieszkających w ZEA, najpopularniejszym tłuszczem do gotowania jest masło ghee. Obserwuje się coraz większe zainteresowanie margarynami i innymi smarowidłami;
- rośnie konsumpcja śmietany w różnej postaci i w różnych smakach;
- cena produktów mleczarskich ma znaczenie, szczególnie w przypadku obcokrajowców z Azji. Zamożniejsi obcokrajowcy kierują się jakością i poszukują nowości
- w okresie pandemii COVID-19 wzrosło zapotrzebowanie na masło (rynek zdominowany przez markę *Lurpak – Arla Foods*) i jego tańsze zamienniki w postaci margaryn, jak również mleko skondensowane (największym graczem na rynku jest *Frieslandcampina Middle East*), jogurt naturalny i jaja konsumpcyjne¹⁸⁸;

---

¹⁸⁸ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/eggs-in-the-united-arab-emirates/report>

- z uwagi na właściwości prozdrowotne wzrosło również zainteresowanie półtłustym świeżym mlekiem. Mleko o długim terminie ważności wyraźnie straciło na popularności na rzecz mleka świeżego. W przypadku mleka wzrasta znaczenie *private label*;
- w czasie pandemii COVID-19 konsumenci z ZEA zaczęli unikać produktów nieopakowanych ze względu na środki ostrożności. Wzrosło zainteresowanie większymi opakowaniami sera;
- w perspektywie przewiduje się wzrost konsumpcji sera koziego i jogurtu greckiego z uwagi na trend prozdrowotny oraz przekąsek serowych do zjedzenia 'w biegu'. Prognozuje się także wzrost zainteresowania produktami niszowymi.

Zastrzeżenia:

- produkty mleczne, które nie są produktami pierwszej potrzeby mogą stracić na pandemii COVID-19. W 2020 r. odnotowano wyraźny spadek konsumpcji jogurtów pitnych. Przewiduje się, że wzrośnie ona po pandemii;
- duża konkurencja na rynku produktów mlecznych, najważniejszym czynnikiem konkurencyjnym jest cena;
- lojalność wobec lokalnych marek i producentów. Do najważniejszych przedsiębiorców lokalnych zaliczyć można: *Al Rwabi Dairy Company, Almari Co, Al Ain Dairy Co, Frieslandcampina Middle East*;
- rynek sera niemal całkowicie nasycony (przewiduje się niewielki spadek sprzedaży sera w 2021 r.)¹⁸⁹
- rośnie liczba osób uczulonych na mleko i z nietolerancją laktozy. Dodatkowo trend prozdrowotny skłania niektórych konsumentów do rezygnacji z mleka i produktów mlecznych na rzecz ich roślinnych odpowiedników;
- MOCCAIE intensywnie wspiera karmienie piersią, w związku z czym kilka preparatów mlecznych dla niemowląt zostało wycofanych z obrotu.

4.6 Kategorie ogólne

- **Żywność pakowana, przetworzona, mrożone dania gotowe do spożycia:**

W 2020 r. odnotowano wzrost sprzedaży sosów, dresingów i przypraw, głównie tych możliwych do wykorzystania w domowym przygotowaniu potraw kuchni włoskiej. Do najbardziej popularnych produktów w tej kategorii należały sosy i pulpy pomidorowe. Rynek tych produktów w ZEA cechuje się ogromnym rozdrobnieniem.¹⁹⁰

W 2020 r. nastąpił również wzrost sprzedaży tzw. „smarowideł”, w tym kremów czekoladowych, dżemów i konfitur. Najpopularniejszym produktem

---

¹⁸⁹ *Ibidem.*

¹⁹⁰ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/sauces-dressings-and-condiments-in-the-united-arab-emirates/report>

w tej kategorii była *Nutella (Ferrero Trading Dubai)*, która posiada ugruntowaną od lat pozycję na rynku.¹⁹¹

Do najbardziej popularnych produktów w 2020 r. należały także zupki w proszku oraz typu instant. Dominującymi markami zuppek chińskich są *Maggi (Nestlé Middle East)* i *Knorr (Unilever Gulf)*.¹⁹²

Przetwory z mięsa i owoców morza cieszyły się ogromnym powodzeniem na początku pandemii. Kupowano je wówczas na potrzeby indywidualnych zapasów. Ich sprzedaż wyhamowała jednak z czasem. Część z tych produktów, zwłaszcza przetworzone mięso czerwone, zaczęła być uznawana za niezdrową. Na pandemii zyskały dania mrożone typu burgery, nuggetsy.¹⁹³

Warto również zauważyć, że w 2020 r. świeże dania gotowe do spożycia nie cieszyły się dużą popularnością z uwagi na powszechny dostęp do zamówień z restauracji na wynos. Odnotowano jednak wzrost dań mrożonych typu pizza. Na rynku tych dań dominuje marka *Dr. Oetker*, która kilka lat temu wprowadziła pierwszą mrożoną pizzę na rynek ZEA.¹⁹⁴

W latach 2018-2021 przewiduje się wzrost sprzedaży m.in. słonych przekąsek (11% CAGR), sosów, dresingów i przypraw (6%), słodkich ciast, przekąsek, batonów, przekąsek owocowych (6%), przetworzonego mięsa (6%), produktów dla dzieci (6%).

CAGR dla napojów w latach 2018-2021 ma wynieść 6%, przy czym poziom CAGR dla wód mineralnych ma osiągnąć 16%, a dla napojów owocowych i warzywnych – 7%.¹⁹⁵

- **Produkty ekologiczne, tzw. zdrowa żywność, artykuły o niskiej zawartości tłuszczu, bezglutenowe itp.:**¹⁹⁶¹⁹⁷¹⁹⁸

Świadomość społeczeństwa na temat korzyści zdrowego stylu życia wzrasta, potęgowana przez działania rządowe. Przyczynia się to do zwiększania popytu na szeroko rozumiane produkty o działaniu prozdrowotnym. Zaobserwowano 60% wzrost przestrzeni półkowej przeznaczonej na produkty ekologiczne. Sieć *Carrefour* oferuje ponad dwa tysiące produktów organicznych. Sieć produktów ekologicznych (*Organic Foods & Cafe*) posiada w ofercie ponad pięć tysięcy produktów ekologicznych.

Wzrost sprzedaży naturalnej i zdrowej żywności w latach 2010-2015 wyniósł 55%, a żywności ekologicznej – 90%. Przewiduje się, że sprzedaż

---

¹⁹¹ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/sweet-spreads-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁹² EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/soup-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁹³ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/processed-meat-and-seafood-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁹⁴ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/ready-meals-in-the-united-arab-emirates/report>

¹⁹⁵ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 marca 2018 r. i 28 listopada 2018 r.

¹⁹⁶ The Food and Beverage Market Entry Handbook: United Arab Emirates (CHAFFEA): <https://ec.europa.eu/chaffea/agri/enter-new-markets/market-information>

¹⁹⁷ Materiały firmy Gulf Business Link LLC z dn. 26 stycznia 2021 r.

¹⁹⁸ EUROMONITOR: <https://www.euromonitor.com/dairy-in-the-united-arab-emirates/report>

zdrowej żywności pakowanej w ZEA będzie rosła w tempie 9% rocznie do 2020 r. Przewiduje się także, że sprzedaż produktów ekologicznych na Bliskim Wschodzie w latach 2015-2022 będzie wzrastać w tempie 14% (CAGR).¹⁹⁹ Prognozy przewidują dodatkowe wzmocnienie trendu prozdrowotnego podczas pandemii COVID-19.

ZEA nie są w stanie zaspokoić całego popytu na produkty ekologiczne lokalną produkcją. Stwarza to możliwości dla zagranicznych eksporterów. Wielu największych graczy działających na rynku detalicznym ZEA w ciągu dwóch ostatnich lat zdecydowało się na wprowadzenie na półki ekologicznych marek własnych. Daje to nowe możliwości współpracy polskim eksporterom.

Rynek produktów organicznych w ZEA jest wciąż jednocyfrowy, poniżej 5% całkowitego importu. Sprowadza się dużo mrożonej i suszonej żywności ekologicznej. Wśród importowanych produktów znajdują się głównie: jaja, dżemy, miody, makarony z Włoch, Belgii i Niemiec.

- **Szeroko rozumiane produkty halal**

Kategoria „halal” tradycyjnie odnosi się do mięsa. Obecnie obejmuje jednak szeroki wachlarz produktów np. nabiał, wypieki, przekąski, słodczyce, dania gotowe do spożycia. Certyfikacja halal dla tych produktów nie jest wymagana prawnie, może jednak być oczekiwana i sprawia, że produkty są lepiej postrzegane i utożsamiane z wyższą jakością. Istnieje możliwość, że w przyszłości wymóg certyfikacji halal dotyczyć będzie wszystkich produktów spożywczych dopuszczonych do obrotu na rynku ZEA (w tym produktów tak neutralnych, jak np. woda).²⁰⁰

Ze względu na wysoki odsetek muzułmanów mieszkających w ZEA prognozy wskazują na wysoki potencjał rozwoju sprzedaży produktów halal w tym kraju. Przewiduje się stały wzrost sprzedaży tych produktów o 25% (CAGR) w latach 2018-2021. W 2017 r. sprzedaż wyrobów halal w ZEA osiągnęła wartość 1,9 mld EUR, z czego 50% stanowiło mięso drobiowe, 33% – jagnięcina i baranina, 17% – mięso wołowe i cielęce.²⁰¹

ZEA są postrzegane jako hub handlowy dla produktów halal.

5. DZIAŁANIA INFORMACYJNO-PROMOCYJNE KOWR

5.1 Wydarzenia targowo-wystawiennicze z udziałem KOWR

- 2017-2020 – organizacja pięciu misji gospodarczych polskich przedsiębiorców sektora rolno-spożywczego i stoisk narodowych przy okazji targów *Food Speciality Festival* i *Gulfood*. Łącznie udział wzięło 79 przedsiębiorców.

---

¹⁹⁹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 marca 2018 r. i 28 listopada 2018 r.

²⁰⁰ Informacje przekazane przez Ambasadę RP w Abu Zabi i przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

²⁰¹ Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 28 marca 2018 r.

- 21-25 lutego 2021 r. – organizacja stoiska narodowego o powierzchni 254 m² przy okazji targów *Gulfood* w Dubaju. Stoisko podzielone będzie na trzy hale: World Food Sector (176 m²), Beverages Sector (48 m²) i Dairy Sector (30 m²). Udział weźmie 9 firm z branży rolno-spożywczej.

5.2 Inne działania informacyjno-promocyjne realizowane przez KOWR w ostatnich latach

- KOWR od lat realizuje działania informacyjno-promocyjne związane z rynkiem ZEA. Obejmują one, między innymi, organizację misji przyjazdowych do Polski dla przedsiębiorców branży rolno-spożywczej, dziennikarzy i blogerów kulinarnych, a także organizację szkoleń, webinarów i spotkań z udziałem lokalnych ekspertów.

5.3 Kampanie informacyjno-promocyjne

- Obecnie na rynku Emiratów prowadzona jest kampania promocyjno-informacyjna „Siła smaków, witamin i kolorów – poznaj jakość jabłek z Europy” dotycząca jabłek.
- Na rynku Emiratów zakończone zostały następujące kampanie promocyjno-informacyjne: „Europejski drób – w jakości siła”, „Europejskie jabłka dwukolorowe”, „Europejskie Mięso – tradycja, jakość i smak”.

6. WYBRANE KWESTIE KULTURY BIZNESOWEJ²⁰²

Zachowanie na targach oraz podczas spotkań biznesowych:

- ***Dress code*** – zasady ubioru nie są tak surowe jak w przypadku innych państw arabskich. Oczekuje się jednak, by kobiety zakryły kolana i ramiona (w przypadku bardziej konserwatywnych emiratów niż Dubaj – przedramiona i kostki), nie miały głębokich dekoltów ani ekstrawaganckiej biżuterii. Szorty u mężczyzn również sprawiają złe wrażenie.

Na spotkaniach, ale także na targach i na stoiskach obowiązuje oficjalny strój – mężczyzna w garniturze i krawacie, a kobieta w sukience zakrywającej kolana lub w spodniach, na wysokich obcasach, w niewyzywającej biżuterii i bez dekoltów. Absolutnie niewskazane jest zatrudnianie przez wystawców skąpo ubranych hostess.

Generalnie strój kobiet w kontaktach biznesowych to zakryte ramiona, długie spódnice lub spodnie, brak dekoltów, niestosowanie strojów z koronek, umiar w biżuterii. U mężczyzn ceni się jakość i czystość stroju biznesowego i butów.

²⁰² Materiały Ambasady RP w Abu Zabi z dn. 5 lutego 2019 r. oraz materiały ZBH Dubaj, uzupełnione o opracowania rynkowe

- **Odpowiednia prezentacja** – przy prezentacji firmy ważne są referencje (najlepiej międzynarodowe), zdjęcia, filmy itp. Warto mieć możliwość „zilustrowania” sukcesu danej marki lub produktu, z którymi chcemy wejść na emiracki rynek.
- **Konieczne wizytówki** – najlepiej, aby wizytówki były dwustronne, a jedna ze stron została sporządzona w języku arabskim. Tekst arabski ma kierunek od prawej do lewej strony, należy więc pamiętać o odpowiednim (lustrzanym) skomponowaniu wszystkich elementów. Wymiana wizytówek zwyczajowo następuje na początku spotkania. Należy spojrzeć na otrzymaną wizytówkę i okazać jej należyłą uwagę. Można zapytać o to, jak należy zwracać się do drugiej osoby (z reguły lista imion, dodatków, nazwisk wskazana na wizytówce jest długa). Wizytówki powinny leżeć na stole podczas spotkania.
- **Niekontrowersyjne reklamy produktów** – reklamy powinny promować rodzinę, zdrowe odżywianie itp., a także być neutralne religijne i politycznie. Niedopuszczalne jest pokazywanie nagości lub innych podtekstów.
- **Szacunek wobec potencjalnego klienta** – ubiór niekoniecznie świadczy o pozycji. Każdego odwiedzającego targi należy traktować jak potencjalnego klienta: z uwagą i szacunkiem.
- **Zakaz fotografowania ludzi** – zakaz ten w szczególności dotyczy fotografowania kobiet.
- **Absolutny zakaz alkoholu na stoisku, w tym na zapleczu** – warto pamiętać, że teren targów jest monitorowany przez kamery i nieoznakowanych policjantów. Przedstawiciele na targach nie powinni być w stanie wskazującym na spożycie alkoholu, ponieważ może to mieć krytyczny wpływ na współpracę z potencjalnymi partnerami.
- **Zasada podawania rąk** – niepodanie ręki na przywitanie lub pożegnanie uważane jest za nietakt. Należy pamiętać, że kobiety nie podają rąk mężczyznom, a mężczyźni kobietom, chyba że druga strona wyjdzie z taką inicjatywą. Uścisk dłoni nie powinien być mocny ani dominujący, ponieważ jest to postrzegane jako brak szacunku.
- **Odpowiednia postawa ciała** – podczas rozmowy na stojąco nie należy opierać się o ścianę czy trzymać rąk w kieszeniach.
- **Szacunek wobec zasad islamu:**
  - alkohol, wieprzowina oraz ich produkty uboczne są zakazane przez islam, należy wziąć to pod uwagę podczas poczęstunku;
  - niedopuszczalne są komentarze na temat religii, zwyczajów religijnych i kulturowych itp. Należy zachować powściągliwość i szacunek;
  - religijni muzułmanie modlą się 5 razy dziennie. Należy uwzględnić pory modlitwy przy planowaniu spotkań. Piątek i sobota to dni wolne od pracy, a piątek jest dniem świętym dla wyznawców islamu;
  - współpracując z partnerami emirackimi, warto mieć na uwadze kalendarz świąt muzułmańskich. Muzułmanie w Emiratach każdego roku przestrzegają ostrych reguł postu podczas świętego miesiąca Ramadan. Aktywność biznesu w tym okresie wyraźnie spada. Odwiedzając ZEA w tym czasie, należy powstrzymać się od jedzenia i picia w miejscach publicznych.

- **Zakaz używania lewej ręki, stopy na ziemi** – serwując posiłek lub podając coś naszym arabskim partnerom, należy użyć prawej ręki (lewa jest uznawana za nieczystą). Nie należy też pokazywać podeszwy obuwia.
- **Punktualność** – od obcokrajowców oczekuje się punktualności, która jest postrzegana jako wyraz szacunku.
- **Spotkania twarzą w twarz** – preferowaną formą kontaktów z partnerami biznesowymi są spotkania twarzą w twarz. Gdy nie mamy takiej możliwości, należy wykonać telefon. Poczta elektroniczna świetnie sprawdzi się jako *follow-up*. Emiratczycy chętnie komunikują się również za pomocą aplikacji *WhatsApp*. Na spotkanie należy umówić się z kilkutygodniowym wyprzedzeniem.
- **Nieformalny charakter spotkań** – spotkania biznesowe często mają charakter nieformalny. Zazwyczaj rozpoczynają się rozmowami o pogodzie lub rodzinie (bez wchodzenia w szczegóły; nie wolno wypytywać o kobiety w rodzinie!). Następnie gospodarz spotkania przejmuje inicjatywę i kieruje rozmowę na tematy biznesowe. Należy przyjąć oferowany poczęstunek, pamiętając, że zjedzenie/wypicie wszystkiego prowokuje do dokładki. W szczególności nie należy odmawiać kawy/herbaty (zazwyczaj podaje się herbatę miętową lub mocno słodzoną kawę z kardamonem). To normalne, że spotkanie może być wielokrotnie przerywane (np. do pokoju wchodzi osoba pozornie niezwiązane ze sprawą).
- **Prezenty mile widziane** – Arabowie akceptują drobne symboliczne prezenty. Najlepiej, aby związane były z hobby (album, plakietka, wyrób z bursztynu, szkła itp.). Nie należy wręczać prezentów w postaci pióra, długopisu, alkoholu, zegarka.
- **Wyłączenie telefonu** – podczas rozmów i uroczystych przyjęć na siedząco telefony komórkowe powinny być wyłączone. Nie dotyczy to głównego gospodarza, szczególnie jeśli jest to szejk.
- **Powściągliwość w spojrzeniu** – przyglądanie się drugiej osobie uważane jest przez Arabów za niegrzeczne lub naruszające cudzą prywatność.
- **Emocjonalność** – w rozmowach ważną rolę odgrywają emocje. Arabowie uważają, że wyraźne okazywanie uczuć np. mówienie podniesionym głosem czy żywa gestykulacja jest oznaką szczerości i zaangażowania.
- **Pozytywne podejście** – należy unikać konfliktów, negatywnych wypowiedzi, odmawiania wprost. Publiczne okazywanie gniewu uważane jest za ogromny nietakt.
- **Osobista relacja** – otwartość w nawiązywaniu kontaktów i stworzenie osobistej relacji z partnerami biznesowymi to klucz do prowadzenia działalności gospodarczej w ZEA. Warto postarać się o stworzenie klimatu życzliwości i zaufania, dać sobie czas na zbudowanie więzi. Bardzo pomocny jest w tym szczerzy uśmiech. Generalnie mieszkańcy ZEA są przyzwyczajeni do kontaktów z obcokrajowcami i nie mają nic przeciw odmiennym zachowaniom, strojom, sposobie myślenia, jeśli widzą staranie, szczerość i dobrą wolę. Można tym otworzyć sobie drogę do dobrych stosunków przyjacielskich i zawodowych.

Zasady ogólne:

- **Przestrzeganie ograniczenia prędkości** – w ZEA jest bardzo dużo radarów, a mandaty za przekroczenie prędkości są wysokie.
- **Rezerwa w kontaktach damsko-męskich** – w tradycji muzułmańskiej kontakty z kobietami spoza swojej rodziny są niewskazane. Dotyczy to przede wszystkim rozmów sam na sam. Nie wszyscy przestrzegają jednak tych zasad, a część kobiet w większych miastach dość swobodnie kontaktuje się z obcokrajowcami.
- **Osobne przedziały dla kobiet i dzieci w metrze** (oraz osobne miejsca dla kobiet w niektórych bankach, instytucjach itp.) – nierespektowanie tego podziału grozi surowymi karami dla mężczyzn.
- **Umiarkowanie w rozrywkach** – głośne zachowanie w hotelu może skutkować nieprzyjemnościami. W pubach lepiej unikać towarzystwa będącego pod wyraźnym wpływem alkoholu – w przypadku problemów policja może podłączyć niewinnych do problematycznej grupy. Również podczas lotów należy unikać spożywania większych ilości alkoholu, ponieważ zwraca na to uwagę kontrola graniczna.
- **Zakaz fotografowania lotnisk** – nie należy fotografować lotnisk ani ich okolic.

Użyteczne zwroty:

Arabowie są bardzo dumni ze swojego języka. Zastosowanie kilku prostych zwrotów może pomóc zaskarbić sobie ich sympatię.

- Zwyczajowe powitania: „As-salam alaikum” („pokój Tobie”), odpowiedź: „Wa alaikum assalam” („Tobie również życzę pokoju”).
- „Do widzenia”: „Ma salamaa”.
- „Proszę”: „Min fadlak”.
- „Dziękuję”: „Shukran”.
- Finalizując kontrakt lub jego część, mówimy „Inshallah”, co oznacza „z pomocą Bożą” lub „jeśli Bóg pozwoli”.
- Dość często słyszy się słowo „Jaanii”, to swego rodzaju nic nie znaczący przerywnik, jak „you know”, warto czasami również wtrącić;
- Aflan – „nie ma sprawy”;
- Illa lika – swobodne „do zobaczenia”;
- Hallas – coś w rodzaju „i koniec”.

7. PRZYDATNE KONTAKTY

- Ambasada RP w Abu Zabi
<http://abuzabi.msz.gov.pl/>
- Zagraniczne Biuro Handlowe w ZEA-Dubaj
<https://uae.trade.gov.pl/pl/>

- Informacje ogólne www.government.ae
  - <https://government.ae/en/information-and-services/health-and-fitness/food-safety-and-health-tips>
  - Ministerstwo Zmian Klimatu i Środowiska - www.moccae.gov.ae
  - Biuro Ministra Stanu ds. Bezpieczeństwa Żywnościowego - www.foodsecurity.gov.ae
  - Ministerstwo Gospodarki - www.economy.gov.ae
  - Ministerstwo Finansów - www.mof.gov.ae
  - Ministerstwo Spraw Zagranicznych - www.mofa.gov.ae
  - Bank Centralny ZEA - www.centralbank.ae
  - Dubai Municipality - www.dm.gov.ae
  - Abu Dhabi Food Agriculture and Food Safety Authority - www.adafsa.gov.ae
  - Emirates Authority for Standardization & Metrology ESMA - www.esma.gov.ae
  - <http://halal.ae/OpenData/HalalCertificationBodieswithESMA>
  - www.halal.ae
  - **Strony rządowe dwóch największych Emiratów**
  - Abu Dhabi - www.abudhabi.ae
  - Dubai - <http://dubai.ae/en/pages/default.aspx>
-
- Abu Dhabi Chamber of Commerce and Industry
<http://www.abudhabichamber.ae>
  - Dubai Chamber of Commerce and Industry
<http://www.dubaichamber.ae/>
  - Sharjah Chamber of Commerce and Industry
<http://www.sharjah.gov.ae/>
  - Ras al Khaimah Chamber of Commerce and Industry
<http://www.rakchamber.ae/>
  - Fujairah Chamber of Commerce and Industry
<http://www.fujcci.ae/>
  - Ajman Chamber of Commerce and Industry
<http://www.ajmanchamber.ae>

W każdym emiracie funkcjonuje jedna izba handlu i przemysłu. Poza tym nie istnieją żadne izby regionalne czy branżowe. Izby handlu i przemysłu stanowią zarówno zrzeszenia przedsiębiorców, jak i pełnią funkcje administracyjno-urzędowe.

Przynależność do izb jest dobrowolna.²⁰³

- Baza KOMPASS – informacje o rynku i przedsiębiorcach
<https://ae.kompass.com/>

---

²⁰³ Informacja przekazana przez przedstawiciela firmy Gulf Business Link LLC podczas konferencji „Polska żywność na rynku ZEA – szanse i wyzwania” w dn. 26 stycznia 2021 r.

*Opracowanie: Anna Artemiuk-Błaszkiwicz, Wydział Współpracy
Międzynarodowej Departamentu Wsparcia Eksportu KOWR*

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny. Została opracowana na podstawie informacji uznanych za wiarygodne i nie stanowi wykładni ani opinii prawnej.